

Obisk

Prizor iz Shakespearove drame „Hamlet“

Režija: BRATKO KREFT, glavna vloga: SLAVKO JAN, inscenacija: inž. FRANC

Foto: Jože Blejec

Ilustrirani družinski mesečnik

9-10

Pogled na cerkev v Barbani, na otoku pred Gradežem,
kamor so že od nekdaj romali Slovenci

Veličastna notranjost cerkve v Barbani

LOČNICA

Martin Petrič

Robežnik in Grmada se kopljeta v soncu, medtem ko je dolina Ločnica potopljena na dno, v senco in hlad. Med vrhove stisnjena se dvakrat zvije, nato pa razširi na koncu v travnike in dvigajoče se senožeti. V začetku pa je tako ozka in temačna, da se zdi, da se bosta morda že jutri ali ob prvem večjem deževju hriba kakor strniti mogočnega žleba zrušila in Ločnico zatrpala. Toda hribi stoje tam že tisoč let in Ločnica je ostala zarezana med Robežnikom in Grmado, kakor jo je tja postavil Bog. Po dolini teče voda, ponižen potoček, kadar je suša, včasih pa naraste, kipi in voda se zliva od vseh koncev in od vseh stranskih dolin sem, hudourniki jo napolnjujejo. Takrat se Ločnica spremeni v veliko reko, ki ruši, dere in nosi vse s seboj, kar ji pride na pot. To se zgodi, hvala Bogu, vsakih petdeset let enkrat, kdaj jeseni ali spomladi, kadar se v hribih sneg topi prehitro... Potem pa se potok Ločnica zopet umiri in teče lahno, sem in tja preskakuje prevrnjeno deblo, ki ga je izruval kje tam gori v Rovtah, ko je divjal in ga nosil s seboj na razpenjenih valovih, da se je pozneje postavilo počez grabna in se je pod njim nabralo ščavje in dračje.

Ob potoku je speljana cesta, ki jo prekinjajo mostički iz položenih brun, tam kjer ob nalivih prihrume iz pobočij hudourniki.

Takšna je Ločnica; sredi sveta stoji, pa zopet tako pozabljena in še nikoli poznana, da le redkokdaj pride sem mestni človek, dasiravno je mesto blizu. Kmalu tam, kjer pogleda Ločnica v svet, so tovarne, više gori pa hoteli. In tuji v avtomobilih drve mimo njenih vrat, a nikoli se še ni nihče od njih spomnil: pogledal bi v to dolino, kam neki vodi?

Ob veliki tlakovani cesti so dekleta že pred leti zamenjala rute z baretkami in fantje nosijo pozimi dolge suknje ter hodijo v kino... Ločniškarji vse to vedo in vidi, kako se nosijo po mestno, ti njihovi sosede, komaj uro hoda oddaljeni od njih. Poznajo jih vse, saj so si znanci še iz šolskih klopi, kajti Ločniškarji so morali hoditi v šolo doli ob veliko cesti, kjer stoji ponosna in moderna. Toda tudi tam so bili samo Ločniškarji — hribovci. Fabriški otroci so jih gledali postrani in se pozimi posmehovali njihovim štorastim kvedrovcem, sami pa so imeli mestne čevlje in gumijeve škornje... Pa Ločniškarji in Rovtarji so prišli uro in dalje peš in še v težkih kvedrovcih imeli mokre noge, da se jim niso ogrele vse do opoldneva, čeprav je bila učilnica topla in prijetna. Vsi ti Franceki in Lojzeki iz Ločnice so bili skuštrani in zaudarjali po kmetiških izbah, zatohlih in nikoli prezračenih; Miloši in Dušani pa so bili lepi, čisti — a Ločniškarjem nerazumljivi.

Lepi so ljudje iz krajev, ki se odpirajo od tam naprej, kjer gleda Ločnica v svet. Toda Ločniškarji teh ljudi ne posnemajo, niti jih ne obsojajo, še manj pa zavidajo. A tuji so jim, gosposki. Kadar kateri od spodaj pride sem gor k njim po brinjevec in mu ga natočijo poln balon, ga ogledujejo, kako je oblečen, kako se obnaša, potem se spogledajo med sabo, rečejo pa nič. Tudi ko je človek odšel, ne govorijo o njem. Samo mislijo si, da oni niso taki, lepi. Pa končno, tudi Ločniškarji bi mogli, če bi hoteli, a nočejo, ker bi se jim posmehovali, ker zanje ni ta gosposčina.

Ločniškarji. Kmetje bi bili, če bi se sami imeli zanje, pa imajo premalo zemlje. Delavci so bili včasih, rudarji. Njihovi očetje so bili rudarji, od vsepovsod pri tepeni, ker je bila nekoč Ločnica bolj odprta in je bolj vabila. Vabila je zemlja, ki je v globini bogata in težka. Prišli so takrat knapi z Nemškega in kopali, topili in vlivali svinec. Vse do vojne. Potem nič več. Rudnik se

je posul, tam kjer so bili rovi plitko pod zemljo, se je ta curkoma udirala, da še za njive ni bila.

Med vojno se je spomnila oblast Ločnice in ji poslala ujetnike — Ruse. Mnogo jih je bilo in Ločniškarji so jim kuhali v oblicah krompir, ker so se jim smilili. Pa je bilo tega krompirja v vojnem času bore malo in Rusi so stradali in umirali. Drug drugega so zakopavali ob cesti, kjer so robotali. Nekaj jih je odšlo domov, ko se je vojna končala. Dva pa sta ostala: Aleksej Miholovič in Pjotr Nikolajevič Voróhin. Nikolajevič je umrl lani; zmrznil je, ko je pijan pod kozolcem zaspal. Aleksej pa se je oženil in ima pet otrok. Ti so še edini spomin na Ruse, ki so v ozki in temačni Ločnici hlipali za širokim sibirskim zrakom in leno tolkli kamenje z dolgimi kladivci.

Od tistih dob se je Ločnica kakor pogreznila v spanje. Spodaj v veliki dolini je brzelo življenje mimo, prinašalo blagostanje, pa ga zopet čez noč odpihalo in v gladu sušilo vse za seboj. In Ločniškarji, ki so hodili

Prijat'ljji, obrodile so trte vince nam sladko!

Kakor dragulj leži to belo svetišče ob vznožju orjaškega marmornega Maratonskega jezera. Moderni Atenčani so ga zgradili v čast vodnemu božanstvu, ki napaja prestolnico.

nekaj let doli v papirnico na ših, so ostali doma in posedli za pečjo. Življenje pa je hitelo dalje in jih pustilo ob strani.

Spomladi so zorali nekaj njiv in posejali. Potem je rastlo čez poletje. Oni pa so hodili v Robežnik in na Grmado po jagode in jih namakali ter jeseni kuhali borovničevce. Brinja niso nabirali, premalo ga je bilo. Vozili so ga v vrečah, najslabšega, kar se ga je dobilo v mestu na trgu. Reven pridelek so pospravili zgodaj, kajti jesen je prišla hitro, prej ko drugod. Potem so kuhali namočene jagode in brinje in čepeli ob pečicah ter pljuvali v ogenj. Tako prijetno je sijalo od ognja v ožarjene obraze. Zunaj pa je padal dež v dolgih, nepretrganih curkih. Dež in zopet dež. V kotlih pa je čototala brozga, puhtelo je in se prelivalo po zavitih ceveh ter drobno curljalo v liter, ki je stal na cementu: sirotka. Še enkrat so prekuhali, pokušali in hrknili:

»Uh... močan!«

Kar na lepem je prišel financer in jih dobil, ko so tako čepeli pri kotlih. Niso se posebno razburili, sedeli so naprej in v zadregi gledali stran. Financer je zmajal z glavo in dejal: »Ze zopet!«

Potem je šel kotel, skoraj vsako leto pri nekom. Kazni niso plačali, rajši so odsedeli.

Skoraj vsi Ločniškarji so bili že kdaj v življenju zaprti. Zaradi žganjekuhe, pretepa, tihotapstva. Pa zato niso bili nič manj poštene, takole med sabo...

Nekoč je tam pod Rovtami zastupila žena moža in dvoje otrok, potem pa ušla z drugim. Še sedaj je zaprta. Ta je bila od vseh obsojena — zločinka!

Rožmanec je imel tam doli na koncu vasi žago. Ko je bil še mlad, je bil v Ameriki in za dolarje kupil turbino. Zaježil je Ločnico in speljal močan curek vode na železno kolo. Zabučalo je in zavrtelo se je jeklo. Gater je zarezal v vlažno smrekovino. Šlo je! Pokupil je ves les daleč naokoli in voz za vozom je škripal na postajo.

»Vse gre za denar v širni svet,« so gledali Ločniškarji za belim lesom in kupovali otrokom lecet in čokolado. Rožmanec pa se je nosil po gosposko, nič več ni prijel za cepin, samo izplačeval je žagarje in hlapce. Ponoči je gorela v vrhnjem oknu njegove hiše, ki jo je postavil tik ob vodi, elektrika. Tudi sosedoma jo je napeljal in še pri tem zaslužil.

Ko se je nekoč vrnil, nihče ni vedel, kje je bil, je pripeljal s seboj mestno žensko. Jedli so in pili, ko sta se poročila. Toda poslej je njuna hiša ostala vedno zaprta, sosedje so samo gledali v okna, ki so bila ponoči belo razsvetljena. Vse, kar se je godilo pri Rožmančevih, je bilo čudno in tajno. Ločniškarji so vedeli samo to, da jim je tuje, toda šepetali niso, kakor bi bili to drugod delali ljudje in si obrabili jezike. Nikoli ni med njimi padla nobena beseda o tem, samo vsak je premleval v svoji glavi, kako in kaj bi moglo biti. Rožmancu pa se je stekal denar, postavil je še en hlev,

prikupil še več živine, naročil cirkularko in parni stroj, da mu je gonil žago, kadar je bilo malo vode.

Tisto jesen se je nebo naenkrat zoblachilo. Zagrmelo je, da se je Robežnik stresel. Zapihala je topla sapa in prinesla s seboj prve kaplje dežja — debele in mlačne. Gozdovi so se zganili, breze so vztrepetale. V smrekah je zahreščalo, uporno, lomljivo... Potem je sledil drugi piš, še močnejši in vlekel od Rovt sem ploho. Tam daleč je že moralo hudo deževati, kajti iz Črnega grabna, odkoder je pritekala Ločnica, so se privarile rjave vode in drle po dolini. Tedaj se je ulilo, da nisi videl, ali pada od zgoraj navzdol ali brizga iz tal proti črnemu nebu. Vse pri tleh je bilo sivo in se na višje prelivalo v črnino. Povsod se je kadilo, pihalo ter zalivalo...

Ljudje se zbežali v izbe in gledali skozi okna proti Črnemu grabnu. Od tam je prihajalo. Pri Sv. Matiji na Smolniku je udarilo plat zvona...

Takrat se je ulilo še močnejše. Otroci so pozabili, kaj je pravkar pravil stari Pungtrnik in zavekali. Na Smolniku je tolklo ob bron, pretresujoče, proseče...

Voda pa se je vlivala od vsepovsod: z neba, s pobočij, najbolj pa po Ločnici od Črnega grabna sem. Naenkrat so bile veže polne. Privlekli so vreče brinja, ki so ga mislili kuhati to jesen in založili z njimi vrata. Pa je še kar butalo obnje in lilo skozi špranje. Poiskali so klastrska polena in podprli. Potem je pomagalo. Le veža je bila do gležnjev pod vodo...

Zunaj pa je naraščala in drla rjava, umazana godlja in trgala ruševje in travo. Ze je Ločnica dosegla cesto; grmovje, ki je rastlo ob robu, je trepetalo, se zvijalo in se lomilo. Na dnu struge je bobnelo kamenje, ki ga je valila voda pod sabo. Potem so priplavala prva polena, za njimi snopi in otava. Bil je plen prvih hiš, ki so stale gori pri vhodu v Črni graben. Ze je zalila s prstjo in peskom pomešana voda vso dolino od enega roba do drugega. Le tu in tam je še štrlela iz nje kopa nasutega kamenja, po hišah in drevju pa je škrofilo blato in kamenje je lupilo skorjo ter klestilo veje.

Od vseh hiš jih je ostalo celih komaj osem, druge je pobralo divjanje. Rožmančeva žaga je bila le še kup razvaljenega kamenja in proti nebu štrlečega zidovja. Prav doli na koncu Ločnice je naplavilo truplo Zofke, Rožmančeve gosposke žene. Ponoči jo je zbudilo bobnenje, zlezla je v podstrežje, potem ven na streho in se oprijela dimnika. Tako je kopnela do jutra. Ko se je pričelo svitati, je voda izpodkopala poslednjo steno in dimnik se je zrušil v morje kamenja in razburkane brozge...

Ko se je izlilo milijone hektolitrov umazane vode, je bila Ločnica metre visoko zadelana s kamenjem, ščavjem in blatom. Za dlan ni ostalo kakor je bilo. Plazovi so pobrali plodno zemljo tudi s pobočij in sem pa tja se je vsulo kamenje in grušč ter še bolj zatrpalo dolino.

Ločniškarji so štelili mrličje. Skoraj pri vsaki hiši so ga imeli. Zajelo ga je, ko je bežal, do pasu v vodi, v hrib.

Molčali so, saj je bilo vse naokrog mrtvo, vse en sam velik pogreb...

Šele tretji dan so zajokali, bolj z usti hlapaje, ker solz ni bilo iz oči, zateklih zaradi prečutih noči.

Pri Rožmančevih je uima vzela vse. Od ljudi so našli le ženino truplo, o njem, otrocih in poslih ni bilo ne duha ne sluha. Bog ve, kje jih je naplavilo in tuji ljudje so jih pokopali. Ali pa so ležali zbiti in skrivenčeni pod gomilo kamenja, morda ne daleč od tam, kjer je še pred nedavnim stala njihova baharija... Tudi to pot sosedje niso govorili o njih in njihovem blagostanju, le misel je bila ista: Glejte, kazen božja za bogastvo, ki ni bilo pošteno... Tako so mislili, vedeli pa niso, če je bila resnično kazen božja...

Prvi se je spravil nad razdejanje s krampom stari Pungtrnik. Udaril je enkrat, dvakrat, pa grozno zaklel in odvrget kopačo daleč stran.

Tako so stali vsi in topo buljili v kamenje in deske, ki so molele proti svetlikajočim se belim oblakom... Potem so ljudje postali še bolj sami vase zaprti in molčeči.

Ločnica pa je ostala dolina, ozko zarezana med Robežnikom in Grmado...

Zgodba o mitnini

Kadar grem mimo mitnice v mesto, imam tak občutek, kakor da bi se zastoj splazil pri gledališkem vходу.

Kako pa človeku dobro de, če ima v žepu skrite stekleničke žganja in gre mimo mitnice, ne da bi ga kdo ustavil — to je menda najbolje vedel Brbučev Pepe.

Toda nekega dne so ga le ujeli. V ogromnih žepih svojega suknjica je imel skriti dve lepi steklenici žganja. Ravno je koračil mimo mitnice z brezbrzišnim korakom in z obrazom, po katerem bi vsakdo slutil, da ta človek misli na vse drugo prej, kakor pa na to, da bo vsak trenutek naplahtal mitničarje. Bil je že na varnem in že si je pričel žvižgati »Oj, zdaj gremo...«, ko je stopil na drsalico, ki so jo otroci ves dan gladili, in malo je manjkalo, da ni stopil v bližji stik z materjo zemljo. Ujel se je na roke, toda pri tem ga je steklenica krepko dregnila v želodec in ga opozorila, da naj ne dela nikakih eksperimentov brez ozira nanjo.

»Prekleta steklenica!« je polglasno dejal Pepe in se previdno dvignil.

»Kakšna steklenica?« se je obrnil k njemu mitničar, ki se je ravno trudil, da bi drsalico še bolj zgladil.

»Ah, nič!« je dejal Pepe in hotel oditi.

»Pokažite, prosim! Kar pokažite, kaj imate vse v žepu!« je vzkliknil mitničar in pustil svoje koristno delo.

»Toda, gospod! Vi imate gotovo nujnejše posle. Ne bom vas zadrževal s takimi malenkostmi,« je pravil Pepe.

»Ne budalite tu! Kaj imate v steklenicah?«

Pepetu je postajalo vroče in uvidel je, da bo najbolje, če se naredi neumnega.

»Gospod višji carinik! Kadar pridem domov, pridejo moji mali in hočejo vedeti, kaj imam po žepih. To je res, toda, gospod višji carinik, vi ste vendar že mož...«

Mitničar ga je gledal in ni vedel, ali ima pred seboj normalnega človeka ali neumneža.

»Slišite vi! Norce lahko briete iz drugih ljudi! To je vendar moja služba, da pregledujem...«

»Vi me ne razumete, gospod višji carinik! Res, služba je služba, toda to, kar počenjate vi, je naravnost dlakopcepstvo! Saj sem bil tudi jaz kurjač na lokomotivi, pa zaradi tega nisem hodil pregledovat potnikom kovčgov, če nosi morebiti kdo s seboj premog. Sicer pa je prevelika radovednost sploh škodljiva. Saj vam je morebiti znana zgodbica o...«

Mitničar je uvidel, da ima pred seboj omejenega človeka. Toda ko je Pepe hotel oditi, ga je zgrabil za ramena in ga odpeljal v sobico.

Nič ni pomagalo Pepetu, da je govoril o pomanjkanju srčne kulture, moral je plačati dvojno mitnino.

Ko se je vračal domov, se je jezil na otroke, ki delajo po cestah drsalice, na šolsko oblast, ki daje otrokom toliko počitnic, da nimajo drugega dela, kakor da se ves dan drsajo. Občina naj bi rajši skrbela, da bi človek lahko varno hodil po cestah in premišljeval o bodoči usodi sveta, ne pa da na drsalicah polaga svoje ude na trdokožno mater zemljo in mora zato še plačevati.

Tako je med potjo filozofiral, in ravno ko je prišel domov, se mu je v glavi nekaj zablistalo...

Naslednjega dne je vzel petlirsko pletenko, jo napolnil z vodo, zamašek pa namočil v žganje. Potem je steklenico močno zaprl in odšel v mesto. Ko se je približal mitnici, je pospešil korake. Pa sta že bila dva pri njem. Prvi je bil ravno tisti, ki ga je onikrat ustavil, drugi pa je bil nek nov mitničar, ki je tako škilil, da bi videl sredo, če bi gledal na koledarju obe nedelji.

»Imate kaj...« je pričel ta, ki je škilil.

»Nič!« ga je kar prekinil Pepe in šel dalje.

V hipu sta bila pri njem. Škilež mu je vzel pletenko iz roke in povohal.

»Aha, žganje! Hm...«

»Kakšno žganje?« je dejal Pepe. »Navadna voda je notri!«

»Seveda je voda, seveda! Samo nekoliko čuden vonj ima, kaj?« se je smehljajal mitničar.

»Kar vstopite, prosim, da pregledamo to 'vodo'...« je vabil škilež.

»Toda, gospod! Res mi lahko verjamete! Navadna voda, čisto navadna voda... Jaz sem pošten občan in bi sam povedal, če bi imel kaj obdavčenja vrednega.«

Mitničar ni nič odgovoril, ampak se je potil pri odpiranju pletenke. Čez nekaj časa se mu je le posrečilo, zmagoslavno je nagnil in nalil v kozarec — čiste vode. Resno je pogledal Pepeta, ki ga je nedolžno gledal, in pričel robantiti.

»Saj sem vam že v začetku dejal, da je čista voda...« ga je miril Pepe in počasi zopet zamašil steklenico.

Dostojanstveno in z nekoliko užaljenim korakom je zapustil mitnico. Ko je bil v primerni oddaljenosti, je odprl pletenko in izlil vodo. Potem je nadaljeval svojo pot in tipal po ogromnih žepih, kjer sta počivali dve polni steklenici žganja.

Teden dni pozneje so ga spet ustavili. Tokrat je imel s seboj kar dve pletenki. Eno je napolnil z žganjem, drugo pa z vodo.

Mitničar ga je že od daleč spoznal. Ni vedel, ali bi ga kar spustil ali pa bi ga raje pregledal.

»Kaj pa imate v steklenicah? Pokažite!«

»Vodo!« je dejal Pepe in mu ponudil steklenico z žganjem.

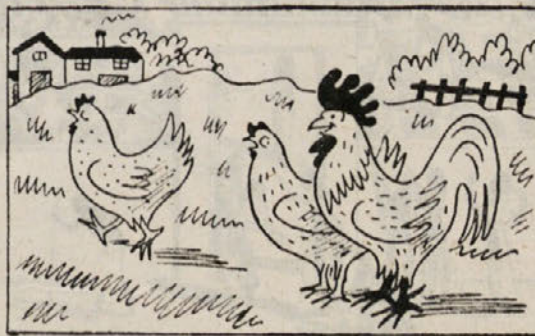
»Ne te, ono mi dajte!« je osorno nadaljeval mitničar. Pepe mu jo je dal. Ko jo je mitničar odprl, je našel seveda vodo.

»Veste kaj, gospod!« se je sedaj mitničar pričel razburjati. »To, kar počenjate vi, je čisto navadno norčevanje z oblastmi. Cemu sploh nosite s seboj vodo? Imam to za potegavščino in vas bom prijavil!«

»Toda, gospod višji carinik! Pomirite se! To je vendar moja služba. Vsak dan moram prinesiti na higijski zavod vodo iz dveh studencev iz bližnje okolice, da preiščejo, kakšna je voda v sesalnih in kakšna je voda v dvigalnih studencih. Slišite, gospod višji carinik, ali bi mi razložili, kakšna je razlika v vodi. Jaz ne razumem popolnoma...«

Pravijo, da je mitničar moral čez teden dni v umobolnico. Ne vem, če je res, toda jaz bi na njegovem mestu prav gotovo šel.

Kokošja opomba.

Petelin: »Kako gosposka je ta Polonca! Kadar se odpravlja, da bi jajce znesla, pravi, da gre telefonirat!«

Vrtovi in cvetje v sivi davnini

Veseli do cvetja je človek vedno čutil v svojem srcu. To je še naša dediščina od pračasov, ko je klitje in cvetje pomenilo zmago življenja nad zimsko stisko in temino. Nikdar v zgodovini ni to občutje popolnoma zamrlo, čeprav je iskalo vedno novih oblik, v katerih se je očitalo. Pri mnogih narodih je postal bujen kult cvetja najlepši izraz vedrega in veličastnega življenja. Pa tudi umetniki in ljubimci, ki so se vedno čutili usodno povezane s cvetočim življenjem narave, so posvetili cvetju prenekatero nežno priznanje.

Tako je svetopisemsko pojmovanje prvega človeka kot vrtnarja pri moderni znanosti spet dobilo ugled. Vrt Eden velja za najstarejšo obliko obdelovanja zemlje. Kakor odmev prastare vrtnice sreče se nam zdi, če slišimo, da se je šele z izgonom iz raja začelo delo in da je moral človek potem v potu svojega obraza jesti kruh, ki si ga je pridobil s težavnim obdelovanjem tal.

S to idealno vrtno pokrajino, katere uživanje so prvi starši zapravili svojim potomcem, pa nimajo najstarejša poročila in predstave o vrtovih iz Egipta v nobenem primeru nič opraviiti. Dežela ob Nilu, katere rodovitnost je samo dar tega veletoka, je imela v najstarejših časih zelo razvito vrtno kulturo; vendar pa je bila ta

kultura podrejena koristnostnim obzirom. Toda tudi koristne rastline, ki so bile zasajene v obzidanih hišnih vrtovih, so dajale zaradi svojih pravilnih oblik veličasten dojem. Skozi vhod v te vrtove, ki je bil sličen pilonom, si prišel do sredine, kjer je bil četrtooglat ribnik; za njim se je dvigal kiosk. Okrog in okrog so bile nasajene vrste sikomor in datelnjovih palm, ki so nudile prebivalcem sadje, les in senco. Vinske trte so pokrivalo večje površine, na vodi pa, kjer je cvetel sveti lotos, so galele race.

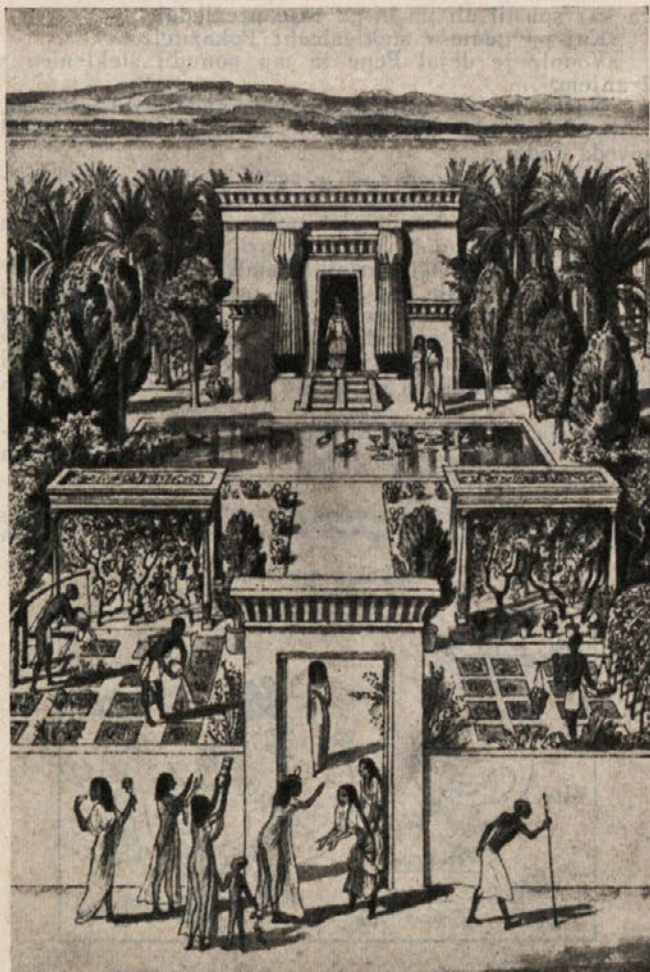
K domačim drevesom, t. j. k tamariski in figovu, so se pridružila še drevesa kadilovci (mire), ki so jih začeli saditi za časa kraljice Hašepsut v keble. Oblike papirusovega debla ter lotosovih popkov in njegovih cvetov so služile za vzor egipčanskim stebrom. Egipčani so namreč častili drevesa in ljubili cvetke. Prav tako dobro, kakor plesti vence, jim je bil poznan tudi običaj, da so sprejemali goste in jim želeli dobrodošlico s cvetnimi šopki. Predvsem pa so se posluževali dreveja in cvetja pri češčenju bogov in mrličev, zato so zasajali okrog grobov majhne gaje in so pri tem verjeli tudi v vrtno veselje na onem svetu.

Sploh pa nam poročila, ki so jih našli v egiptovskih grobnicah, pričajo o strastni ljubezni do cvetja. Vedno znova srečujemo na stenskih slikah čaše svetega lotosa. Lotos pa je služil tudi kot okras, ki so ga imeli na glavi gostje pri mizi in plemenite gospe v svojih rokah. Kakor si namreč dandanes nazdravljamo z vinskimi čašami, tako so si v Egiptu z lotosovimi cveti. Stebri dvoran, ki so že sami imeli obliko cvetov, so oviti z lotosom. Tudi nobene izbranejši jedi ni bilo, ki je ne bi skrbno servirali olepšano s svežim cvetjem. Plesalke in godci so imeli v lasih pisane vence. Služabniki po palačah so imeli visoke, umetno sestavljene šopke, ki dajo jasno slutiti sijajno vezalno tehniko. Prav svojstvene pa so zlasti cvetne kite, ki so bile sestavljene iz poedinih cvetov in listov in so se ohranile pri mumijah do današnjega dne. Tako kakor so bili ti venci in cvetne kite le-tu položeni k rajnikom, so tudi v življenju krasili njihov dom.

V religioznem in državnem življenju starega Egipta je bilo cvetje nepogrešljivo. Neobhodno je bilo potrebno pri češčenju sonca, pri kultu mrtvih in še posebno v dvornem ceremonielu. Kadar je faraon potoval, so morali skrbeti državniki za to, da je bilo v vsakem počivališču dovolj cvetja, ki ga je zahtevala ogromna potrošnja dvorjaništva.

Pa tudi zgodnja sredozemljiska kultura ima polno dokazov za tesno povezanost človeka s cvetočo rastlino. Kakšna množina cvetja je po starokretske-minojskih slikarijah! Skoraj vsak najdeni drobec pripoveduje očarljivo cvetlično zgodbo. Tu vidimo vitkega dečka iz palače, ki je prišel v pravcati pragozd cvetja in bi rad pospravil dehtečo žetev, tam drže princeze cvetje v rokah, z mostovžev, ki so bili prirejani za gledanje bikoborb, pa se razkošno usipajo cele girlande. Stanovanjski prostori, orodje in posodje — vse je okrašeno z dragoceno rastlinsko ornamentiko. Skozi somrak zgodovinskega pračasa se le-tu zrcali cvetlična kultura na takem višku, da ga je komaj mogoče prekositi.

Tudi grško-rimska doba je vsa v znamenju cvetja. To nam pričajo mozaiki in freske in neštete pesmi, ki slave cvetje kot prazniški in tempeljski okras. Bogate vence vijoličnega vonja, lilij in žarnordečih rož slavi pesnica Sappho kot plemenit dodatek gostiji. Tudi bogove so družili s cvetjem. »Ti, ki stoluješ na cvetju, o Ževsova hčerka, iz morja rojena,« se naziva Afrodita v neki sapphični odi. Človeku, ki je bil tako povezan z zemljo kakor Grk, se je mogla zdeti takale naravna

Hišni vrt v starem Egiptu.

*Barvasta vaza
iz Filakopa na
Kreti*

krasota res samo božanska. Kako bi le moglo biti drugače pri ljudstvu, ki mu je resnično lepo in resnično dobro pomenilo eno in isto?

Helenska lirika je polna sveže in modre ljubezni do cvetja. Kot priče take življenjske umetnosti so opojne pesmi Bakhu in Erosu, ki so se nam ohranile iz anakreontskega pesniškega kroga:

»Legel bom na popke mirte,
lotos mehki dal pod glavo
in udobno praznil čašo.«

Že tedaj je veljala roža za nesporno najlepšo cvetko:

»Da brez tebe, brhka roža,
bi slavil pomlad zeleno?...
Ti igrača Afrodite,
pesnikom najslajša misel,
in modricam cvet najljubši...
Kaj, če ne bilo bi rože,
naj bi pevce veselilo?
Rožnoprsta je že Eos,
rožnorame tudi nimfe,
rožna Afrodita sama:
to nas pesniki učijo...«

Vse do poznega helenizma zveni ta melodija in velja jo cvetke kot najlepša prispodoba pesniškega življenja. Prenekateri kitica spada med najočarljivejše cvetlične šopke v svetovni literaturi:

»Nežnih narcis bom z belino levkoje povezal,
lilij smejočih in mirt tudi bom v kito zapel,
tebe pozabil ne bom, roža, zaljubljenecv kras...«

(Meleagros.)

Imena cvetk, vejic in balzamskih zelišč so vedno navajali tudi v simboličnem pomenu — tako je bila oljčna vejica odlika zmage, narcisa pa cvetka smrti. V Grčiji je bila tudi navada, da so pletli vence in girlande za daritev, praznični okras in vezilo, za čiščenje mrličev in ljubavno darilo. Le v vencih in cvetnih kitah so hoteli tedaj videti najvišji izraz rastlinske lepote. Zaradi tega so tudi umetelno povezovali prosto rastoče rastline v ustrezno in ljubko razporeditev.

Začetek domačega lončnega vrtnarstva je treba iskati v »Adonisovem vrtičku«. Od šestega stoletja dalje je bila navada, da so urno rastoče rastline, kakor ločiko, koprec, lečo ali ječmen sejali v glinaste posode, da so potem postavljali kalečo setev na strehe: pomladna

navada v čast Afroditinemu ljubljencu, ki se je vračal iz podzemlja.

Tudi pri različnih grških ljudskih igrah ni cvetje nikjer manjkalo. Tako so atenske »antesterije«, ki so veljale kultu duš in mrličev, kakor pove že grško ime, »cvetlične svečanosti«.

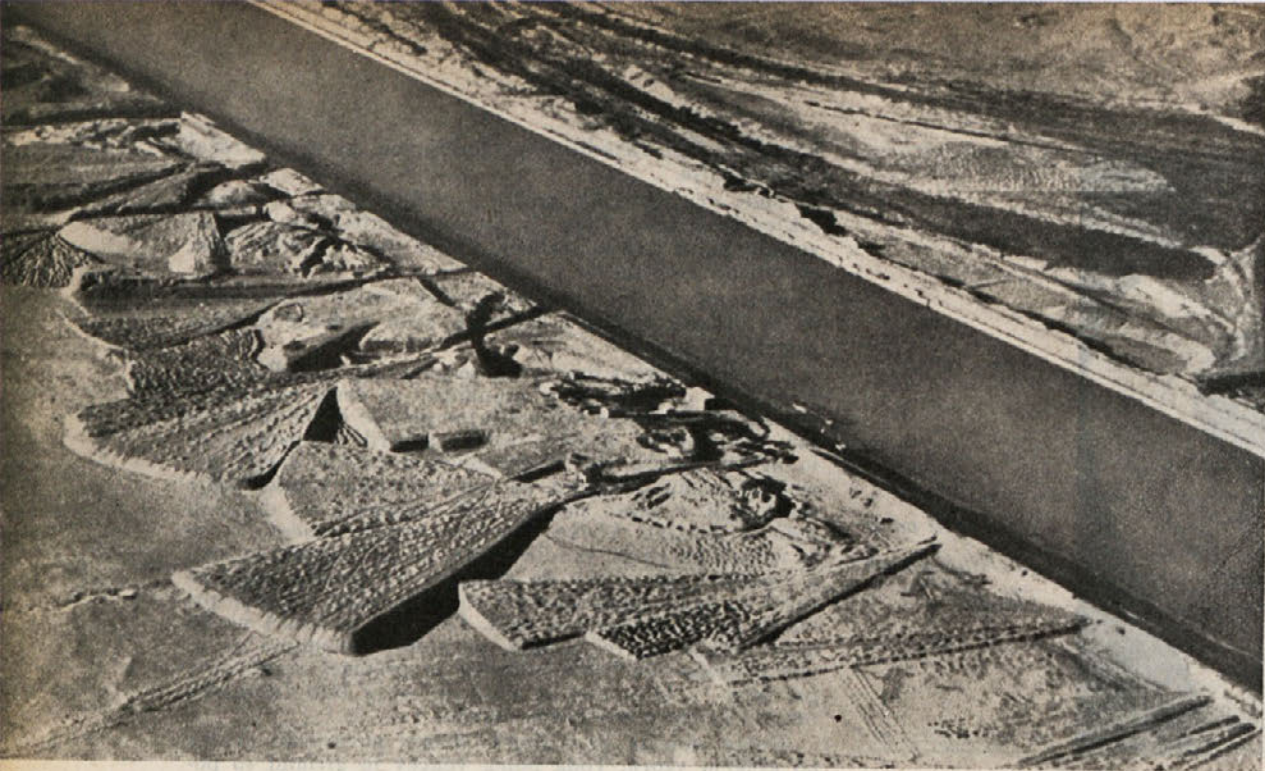
Grk pa je imel naproti cvetju vedno neko mero in je ohranil tudi pri krašenju čisto vedenje svojega človeškega bistva.

Cvetlični luksuz brez primere pa so uganjali Rimljani v cesarski dobi, ko so v grandiozni in često nesmiselni potradi porabljali za svoje sijajne gostije tisoče in tisoče rož. Pridelek na slovečih rožnih vrtovih v Pestumu za to ni bil dovolj. Da bi omogočili cvetlične orgije pomehkuženemu plemstvu, so vse rodovitno rimsko polje spremenili v rožne nasade, celi transporti so dovažali rože iz severne Afrike. Množina rožnih lističev, ki so jo usipali na goste, je bila tolika, da je Lukrecij govoril o »metežu rož«. Prav do gležnjev so brodile noge po rožah in napol omamljeni od vonja so zdrkali gostje pri mizah na blazine rož in mirt. Čelo jim je krasil vinski nakit Bakha ali rožna kita, od stebra do stebra so se vile cvetlične in listne girlande in predmet razgovorov pri mizi — tako poroča Plutarh — je bilo filozofsko razpravljanje o cvetočem okrasu.

Dolga stoletja so v rimski državi povezovali cvetke po grškem vzoru. Toda poleg vencev in girland so poznali tudi prosto postavljanje cvetja v košarice in posode, kakor nam priča nek rimski mozaik v vatikanski zbirki. V čudoviti barvni svežini se vidijo na tem mozaiku rože, anemone in tulipe ter nageljčki poleg nežnih kobuljic in cvetnih latkov. To so prvi šopki, ki so v teku dolgih stoletij vse do današnjih dni dobivali najpestrejšje oblike.

Štiri gracije ob stebrišču svetišča na Rtu Sunionu, južno od Aten.

SUEZ

VRATA V ŠIROKI SVET

Gloveska iznajdljivost in marljivost ni zgradila vodne poti, ki bi imela za seboj tako burno zgodovino denarniških in diplomatskih bojev ter spletk, kakor pomembni Sueski prekop, ki loči dve ogromni celini: Azijo od Afrike.

Načrt za zgraditev je star nič manj ko 2200 let; o prekopu so sanjali faraonski Setiji in Ramzesi, perziški Darij, kalifi Omarji in Napoleon, a šele italijanskemu graditelju Negrelliju je bilo usojeno, da je uresničil načrt.

Po družbeni pogodbi iz leta 1888, bi morala ta vodna pot biti »vedno odprta in prosta tako v vojnem času kakor v miru za vsako ladjo, bodi trgovska bodi vojna, brez razlike narodnosti. Po isti pogodbi bi moral Sueski prekop l. 1968, preiti v last egiptске vlade. Sueski prekop upravlja delniška družba, ki je v vseh časih delala ogromne dobičke. Rothschildi so l. 1875 jamčili Angležem 20 milij. dolarjev, tako da so ti dobili 176.602 delnic.

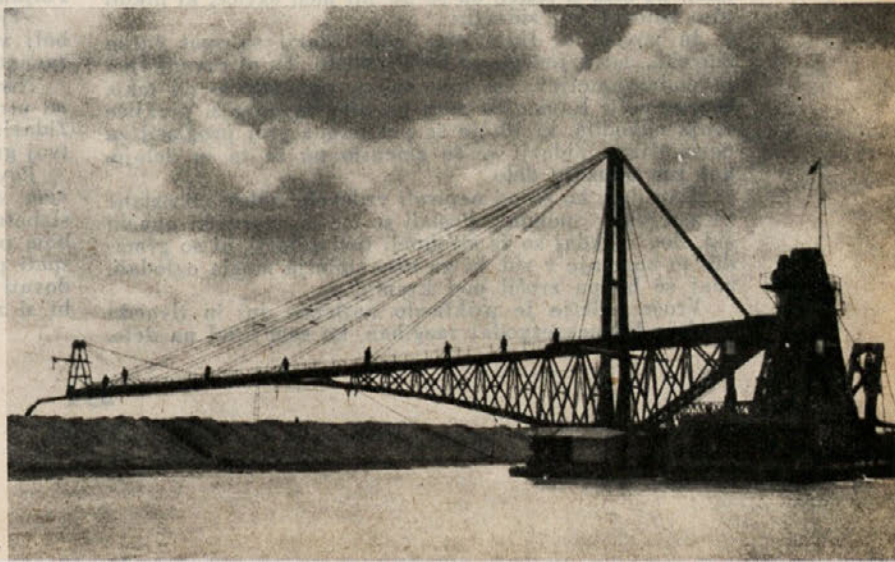
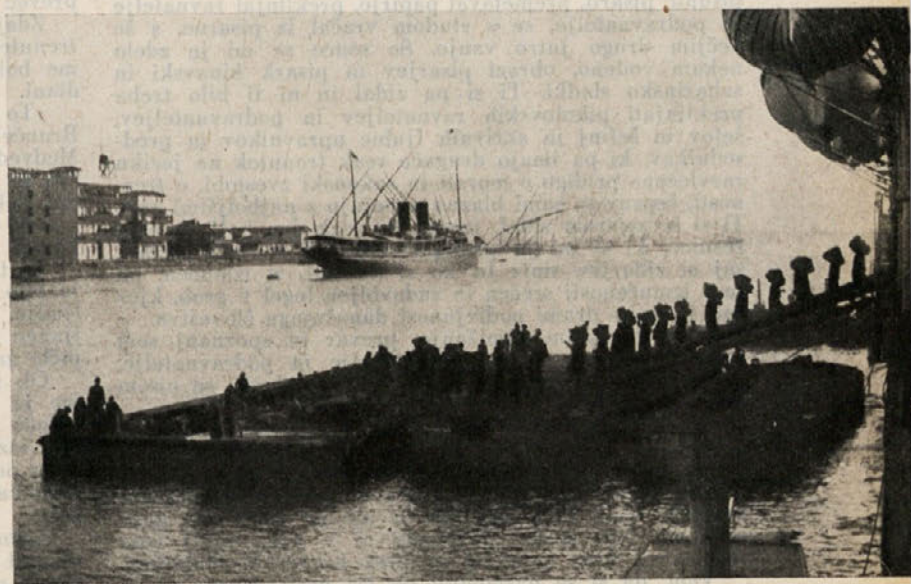
Prekop je dolg 166 km in krajša pot do Indije za nekako 8000 km, spočetka je bil 9 m globok, danes pa 13 m, tako da ga lahko preplujejo vse ladje razen redkih potniških orjakov. Prekop je kopalo 25.000 težakov »fellahinov« pod zelo težavnimi okoliščinami.

Leva stran: Gornja slika nam kaže velikanske »pogače« blata, ki ga nanesejo pešeni puščavski vetrovi v prekop, tako da je treba strugo stalno čistiti. — Na sliki v sredi vidimo, da po Suezu potujejo poleg ladij velikank tudi preproste jadrnice. — Spodaj levo pa vidimo riblce ob ustju Port Salda. Poleg Egiptčana s sinom se uveljavlja tudi krepak italijanski ribič. — Spodaj desno: S takimi čolniki se podjetni barantači blizajo velikim ladjam in ponujajo svojo orientalsko šaro. Potniki na ladjah potegujejo roba s košarico kvišku.

Zgornja desna: Vhod v Sueški prekop, nad katerim se vzpenja železen most. — Sreda: Dolge vrste težakov nakladajo premog na ladjo, ki je s Sredozemlja priplula v Port Said. — Leva spodaj: Pogled na stružno trebilnico, ki stalno spravlja blato iz prekopa. Desna spodaj nam kaže celotno trebilnico, ki se nenehno premika po prekopu in opravlja morda najvažnejše delo.

Očetu, ki ga čas ne vzne- mirja

»Ne sili se med škrice, saj si zidarjev sin!« si me zmerom opominjal, pa te nisem poslušal. »Zidanja bi se lotil!« si me rotil, jaz pa sem za knjigami lazil, se z učenostjo trpal in te nisem razumel. Bahavo sem te zavračal: »Nak, zidar pa že ne! Vse preumazano je tako delo!« In sem te pomiloval in se ti skrivaj smejal, češ, kaj bi se prepiral z njim, ko o šoli niti pojma nima. In sem mislil, da sem vzvišen nad teboj. Joj, kako sem vihal nos, kadar si bil ves umazan od apna, od saj in rdečih zidakov.

In se je zgodilo, da si ti še zmerom zidal, zgodilo se pa tudi, da sem zašel v zatohle, pa tudi lepe pisarne, pisunil, pisaril, premetaval papirje, preklinjal ravnatelje in podravnatelje, se s studom vračal iz pisarne, s še večjim drugo jutro vanjo. Še sonce se mi je zdelo nekam voden, obrazi pisarjev in pisark hinavski in saharinsko sladki. Ti si pa zidal in ni ti bilo treba preklinjati pikolovskih ravnateljev in podravnateljev, šefov in šefinj in skrivnih ljubic upravnikov in predsednikov, ki pa imajo drugače vsak trenutek na jeziku razvlečeno pridigo o morali in zakonski zvestobi, o treznosti, čeprav se sami blazno napajajo z najboljimi vini. Ti si še zmerom zidal, jaz se pa vsak dan bolj zavedal resnice, ki si mi jo pridigal: »Ne sili se med škrice, saj si zidarjev sin!« In ko si dozidal, si izmučen, pa še v izmučenosti srečen in zadovoljen legel v grob, kjer spiš in te ne drami podivjanost današnjega človeštva.

Poln grenkobe, ponižanja, prevar in spoznanj sem zapustil pisarno, papirje, ravnatelje in podravnatelje, predsednike in podpredsednike in še posloviti se nisem hotel od nikogar.

Pomisli, zdaj ko se mi beli že glava, zdaj sem se pa po tvojem davnem nasvetu res lotil zidanja. Še na krušni karti so mi napisali: zidar. In zdi se mi, da ta beseda nekam lepše in bolj zdravo zveni kot pa beseda: uradnik. Tudi bolj naša je in nič ne smrdi po gnili učenosti. Niti sence zlaganosti ni v njej, zgolj trda resničnost, brez zavijanj in brez hinavskih dodatkov.

Vem, da si se nasmehnil ob tej vesti, morda si mi tudi s prstom požugal: »Zdaj pa čutiš, kako prav sem imel, ko sem ti rekel, da se ne sili med škrice, ki nikoli niso zatorej kot zidarji.«

In povem ti, ljubi oče, med zidarji se spet čutim človeka, ustvarjenega po božji podobi. Tu ni ravnatelj in podravnatelj, vsi smo enaki, vsaj zdi se mi tako, čeprav polir Kamenjak zdaj pa zdaj zagodrnja, prekliča svoja navodila, ki jih je še pet minut prej proglasil za nezmotljiva. Zidarji se še zmenijo ne za to in delajo, kot jim ukazuje delo.

Tisti dan, ko so mi napisali vzdevek: zidar, mi ostane za zmerom v spominu. Poslali so me na starinski nunski zid. Bog ve kdaj so že strohnili tisti zidarji, ki so grmadi to kamenje v zid, ki ga niso stoletja mogla oglodati, zdaj se bo pa zrušil pod krampi.

Vroče poletje je priklicalo najlepše dni in tivolski gozd je bil navsezgodaj razgiban, ko sem hitel na delo.

Veverica se je ustavila na cesti, se vzpela name in z drobnostjo glavno smuknila v žep, če morda ne hranim lešnikov ali orehov. Zdi se mi, da me je hotela vprašati: »Le kam se ti mudi, ko si se drugače tako rad pogovarjal z menoj!« Užaljena je skočila na bukev in se mi spačila. O, če bi vedela, da moram na nunski zid, bi mi voščila srečo in me morda še pospremila vsaj do policije.

Drobne siničke so se mi nastavlale pred koraki in me začudeno gledale. Tako hiteti me še niso videle. Morda sem se jim zdel spremenjen, kajti sam sem čutil, da me obliva rdečica, nekako tako, kot kadar me je neizogibno čakala sreča.

Prvi trenutek mi je srce kar sunkoma utripalo, ko sem se znašel med tujimi, pa nekam resno nasmejanimi obrazi. Nekaj jih je bilo že postaranih in zgaranih, nekaj pa jih je bilo mladih, toda zagorelih, da je zdravje kar vpilo iz njih.

»Ali so tebe tudi za danes vzeli?« me je pobaral rdečelični fant v prelepi zategnjeni govorici.

»Tudi!« sem odgovoril in zdelo se mi je, da so že po mojem glasu spoznali, da sem škricem ušel in da mi je kramp tuj.

»Premehke roke ima za naše delo. Ni iz naše bratovščine,« je šepnil starejši, vendar sem ga slišal in nerodno mi je bilo.

Ura je bila sedem. Razdelili so nam krampe in zlezli smo na starinski zid. Pomisli: 200 metrov dolg in 6 metrov visok, na vrhu pa le 60 cm širok.

Rahlo in nekam boječe sem s krampom otipaval zid in zlepa se ni hotel odtrgati kamen.

»Poglejte, takole od strani dobite zarezo in brez truda bo šlo,« me je poučil zidar Bizjak v sočni poljanščini, ki mi je nenadoma tako materinsko zazvenela. Zidar me je prijazno pogledal, se mi približal in me do potankosti poučil, kako moram zagostiti konico krampa, kako privzdigniti kamen, celo plast, ne da bi se preveč mučil in ne da bi telebnil z zida.

Zdaj pa zdaj sem se naslonil na kramp in se za trenutek odpočil. Hrbet mi je bil že lesen in roke so me bolele. Debeli žulji so se izbočili na prstih in ob dlani.

»To pa ni za vas!« mi jo je zasolil opoldne zidar Brunček. Ker je bil zavaljen in čokat, so mu rekli tudi Medvedek. Oči je imel drobne, pa dobre in še tisto uro sva se sprijaznila. Celo nekaj svojih pesmi mi je razodel. Pele so pa o svobodi in o vstajenju zatiranega stanu.

»Bo že kako!« sem se muzal, čeprav sem ob eni komaj komaj zlezl na zid.

Še tisti dan sem spoznal vse delavce. Dvanajst jih je bilo. Reči ti moram, prijazni, dobri, trpljenja vajeni ljudje. Dolenjce Gruden mi je s sadjem postregel, Poljanec mi je kruha ponudil, čeprav je tudi njemu šlo pičlo zanj.

Ob šestih zvečer smo zaključili. Nič ne tajim: vse me je bolelo, kot da kramp ni udrihal po kamenju, ampak po meni. Tedaj sem občutil veličino dela in tedaj sem razumel, zakaj je mati tako sladko vzdrljela, kadar si jo pobožal z raskavo, od dela oguljeno roko. Stresla jo je zavest, kako trdo je delo in kaj vse zmorejo tvoje roke.

Tisto noč sem spal kot ubit in še sanjati nisem utegnil in kar prežgodaj se je zdanilo, prežgodaj so zapeli petelini, prežgodaj sem moral na zid.

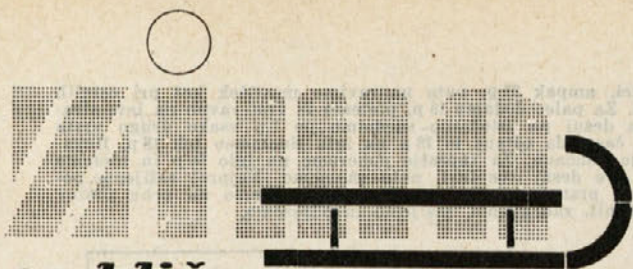
»Sem mislil, da boste umanjkali!« me je ogovoril Poljanec in delavci so me začudeno pogledali.

»Trudni ste pa!« so mi rekli in jaz sem bil te pohvale bolj vesel kot vseh odlik, ki so mi jih kdaj napletali ravnatelji, predsedniki in šefi.

Nisem omagal! Zid se je nižal in nižal, roke so se mi utrdile in sedaj sem med delavci enak med enakimi. Zidar! Vem, da si me vesel in če bi mogel in smel na tvoj grob, bi te obiskal in ti pokazal svoje utrjene dlani.

Povem ti še to: sklenil sem, še in še bom zidal, čeprav vem, da doma ne bom zgradil, kot si ga nam ti. Preslabotno je moje telo in prešibke so moje roke. Ko bom pa dozidal, pa že sedaj prosim Boga, da bi mogel spati poleg tebe in matere in vama ves spočit pripovedovati o zidarjih in o nunskem zidu. Vse bolj in vse več bi si zaupala, saj bi govorila kot zidarja.

Jan Plestenjak.

se bliža

1. Mladosten plašček iz temnorjavega volnenega blaga, primeren zlasti za prehodno dobo. Štirje veliki našiti žepi so obšiti z imitacijo leopardove kože.

2. Eleganten zimski kostim ima rahlo zvončasto krojeno krilo, ki je obrobljeno s kratkodlakim krznom. Jopica, ki se zapenja na dve vrsti gumbov, ima ozek ovratnik in mašete iz istega krzna.

3. Ta model iz vinskordečega angora blaga je primeren predvsem za vitke postave. Jopica se tesno oprijema bokov in se zapira s patentno zadrgo. Garnitura ob vratu in žepih je iz svetlosivega zajčka.

4. Črn pomladanski plašč iz mehkega volnenega blaga je spredaj krojen po životu, hrbet pa je v pasu prerezan in precej naguban. Ovratnik in 10 cm široki našivi so iz črnega perzjanca.

5. Preprost plašč iz rdečkastorjavega volnenega blaga ima dva velika žepa, obrobljena s krznom. Ovratnik, ki ga tudi krasi krzneni prog, je precej širok, lahko se ga tudi odvzame.

6. Popoldanski plašč iz črnega sukna ima precej široko rezan spodnji del, ki se pričinja 15 cm pod pasom. Dve široki progi iz istobarvnega skunksa krasita prednjik. Mesto ovratnika je rahlo zavzeta pentlja.

7. Mladosten športni kostimček iz svetlosivega volnenega blaga. Zanimivi so štirje veliki prešiti žepi. Ovratnik in reverji so iz svetlosivega ostrizenega janjčka.

Lična zimska športna jopica

Iz ostankov krzna

Novega zimskega plašča si letos najbrž ne boste nabavili, pa saj ni treba, da bi bilo vse novo. Poizkusite z ostanki krzna, ki jih imate gotovo v kakem predalu varno zavite in spravljene pred molji, polepšati in okrasiti vaš stari zimski plašč ali kostim. Če ste količkej spretni, si lahko krzno sešijete sami in tako zopet nekaj prihranite. Če vam je katera izmed naših skic všeč, vzemite kos starega, debelega papirja in si izrežite najprej kroj, katerega položite potem na krzno. Na notranji strani zarišete z ostrim svinčnikom ali celo črnilom obliko kroja, nato previdno režite z britvijo ali posebnim nožkom za usnje. Pri tem pazite, da ne prerežete dlak. Ko je krzno ukrojeno, je najbolje, da ga obrobite s tankim trakom (šivati morate s posebno šivanko za usnje) tako da potem ko šivate ovratnik na plašč ne primete za krzno, ampak le za trak. Pri mufu ali klobučku bo treba že več spretnosti, toda poizkusite kljub temu; če se vam posreči, bo veselje še večje.

1. Ovratnik in žepi iz črnega perzijanca, ki ga lahko našijete na vsak gladek zimski plašč ali kostim.

2. Prav malo krzna je treba za mladostni muf, s katerim bo imela vaša hčerka veliko veselje. Muf je iz volnenega blaga in ima pet 7 cm širokih prog iz ostrizenega janjčka.

3. Vaš jesenski plašč bo dobil čisto nov videz, če ga izpopolnite z ljubkim kepom iz sivga astrahana. Iz istega krzna je tudi precej velik muf.

4. Mladostna garnitura iz črnega sila ima precej komplicirano krojen ovratnik, ki se nadaljuje v ozek plastron; ta je našit na prednjiku.

5. Mogoče je vaša kožuhovinasta jopica že tako obrabljena, da ni več lepa; za garnituro, kakor jo predstavlja naša skica, boste pa še vedno lahko dobili dovolj blaga.

6. Vaš črn kostim bo vse lepši in tudi toplejši, če ga okrasite z garnituro iz črnega skunksa, kakor kaže naša skica.

7. Mladosten klobuček iz črnega astrahana, ki ga boste lahko nosili k vašemu preprostemu zimskemu plašču.

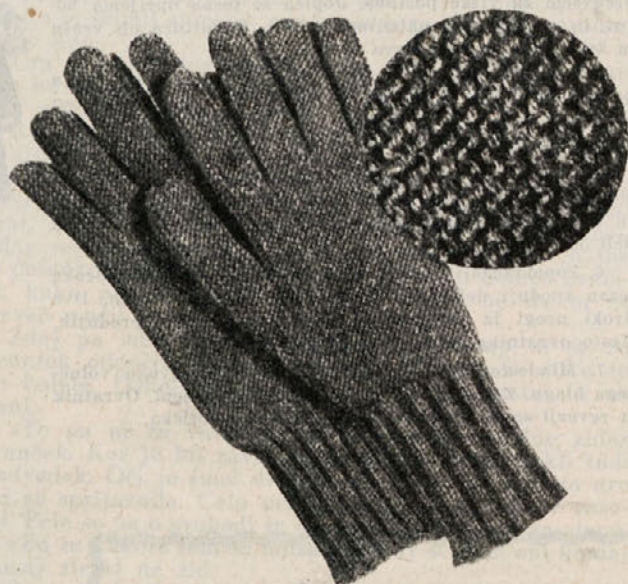
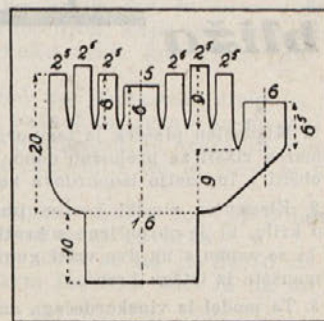
Pletene moške rokavice

Potrebujemo: Eno štrono močno sukanje temnosive ali temno-rjave volne, dve pletilki št. 2 in pol. (Ker se volna v trgovini zdaj težko dobi, sparajte kak star telovnik ali šal, ki ni več uporaben, in dobili boste dovolj volne za par rokavice.)

Pletemo: V zapestju dve desni, dve levi, ostalo rokavico gladko, to je same desne. Plesti začnemo pri kazalcu in nadaljujemo vertikalno. Vsak prst sestoji iz dveh delov, razen palca in mezinca, ki sta pletena v celem in imata samo notranji šiv.

Nasnujemo 55 pentalj in pletemo 14 vrst gladko. Nato snamemo na levi 22 p za kazalec. Dalje pletemo 3 p. obrnemo, zopet 3 p, tako da nastane mostiček med dvema prstoma. Pridamo 25 p in pletemo 24 vrst (sredinec). Snamemo na levi 25 p, pletemo 3 p. obrnemo, zopet 3 p. Dodamo 22 p in pletemo 24 vrst (prstanec). Snamemo 22 p in pletemo mostiček kot pri prejšnjih dveh prstih. Dodamo 28 p za mezinco. Pletemo 24 vrst in snamemo vseh 18 p. Nato pričenemo z drugo polovico rokavice. Pletemo prstanec, nato sredinec in končno kazalec kot pri prvem delu rokavice, samo v obratnem redu. Za kazalec pa ne snamemo 22 p kot pri prvi

polovici, ampak 32 p, nato napravimo mostiček kot pri ostalih prstih. Za palec dodamo 18 p, pletemo 28 vrst ravno na levi strani, na desni pa istočasno snemamo po 1 p vsako drugo vrsto toliko časa, da ostane le 18 p na igli. Snamemo teh 18 p. Rokavica je končana. Za zapestje poberemo na iglo 56 p in pletemo 10 cm dve desni dve levi, nato snamemo. Najprej sešijemo posamezne prste z gostimi vbodi, nato vpeljemo na vrhu prstov dvojno nit, zadrghemo, zašijemo in odrežemo.

10 dobrih gospodinjskih nasvetov

1. Če čutite, da se vam bliža nahod, vzemite zvečer skodelico takele pijače: v posodi zavremo pol skodelice vode, dodamo veliko žlico sladkorja, pustimo vreti nekaj minut, nato prilijemo pol skodelice belega vina.

2. Ali že veste, da jajčne lupine belijo perilo? Zbirajte jih in jih denite nato lepo oprane v plateno vrečko, ki jo zgoraj zašijete. Vrečko denite v vodo, v kateri kuhate perilo. Lahko jo večkrat uporabite.

3. Če dobite nepričakovano goste, jim dajte k čaju takele kruhke: štruco svežega kruha narežemo na drobne rezine in jih namažemo z mehkim sirom. Nato denemo vse skupaj za nekaj minut v pečico, toliko da se kruh rahlo zapeče in se sir stopi.

4. Nahod preženete, če vzamete sok polovice citrone v dlani in ga močno vdihavate v nos. Ponovite večkrat!

5. Če nimate radi okusa, ki ga ima kuhano mleko, postavite lonec z mlekom takoj, ko zavre, v mrzlo vodo za toliko časa, da se mleko shladi. Dišalo vam bo kot sveže.

6. Flanelaste nočne srajce in pižame postanejo po večkratnem pranju kosmate. Perite jih v mlačni milnici, izperite večkrat v hladni vodi in končno jih pustite nekaj ur namočene v mrzli vodi, ki ste ji dodali nekaj žlic salmijakovega cveta, nato jih šele obesite.

7. Če vaše svilene nogavice niso preveč umazane, jih lahko operete v mlačni vodi, kateri ste dodali pest otrobov. S tem zopet štedite milo.

8. Domače zdravilo proti akutnemu revmatizmu! Boleče mesto namažite s terpentinom, položite nanj flanelasto krpo in ga pogrinite nekajkrat s toplim likalnikom, bolečina bo prenehala.

9. Gumijasti predmeti, kakor termoforji, kopalne čepice in drugi radi preperijo, če niso stalno v rabi. Položite jih za 24 ur v mrzlo deževnico, kateri ste dodali 3 gr salmijaka na 100 gr vode.

10. Da se volnene rokavice na prstih prezgodaj ne obrabijo, denite v vsak prst košček vate in zlasti ne imejte predolgiht nohtov.

Levo:

*Okusna jopica,
ki jo lahko oble-
čemo ob raznih
prilikah*

Desno:

*Po čevljih iz ste-
klene snovi smo
zdaj dobili klo-
bučke s steklenim
krajavcem*

Spodaj:

*Krasna in hkrati
precej preprosta
krojena večerna
obleka*

Kuhinja in gospodinjstvo

Puding iz ohrovtu. Tri glavice ohrovtu očistimo, skuhamo v slani vodi in ocejene zmeljemo v strojčku s kruhom, namočenim v mleku. Potem umešamo dva rumenjaka z eno žlico masti ali masla, dodamo ohrovту, primešamo 10 dkg kakršne koli narezane klobase ali prekajenega mesa, in sneg treh beljakov. Zmes naložimo v pomazano posodo za puding in jo tričetrt ure v sopari kuhamo. Zraven dajemo poljubno omako ali pa tudi slan krompir v koscih.

Nadevane melancane. Melancane operemo in neolupljene razpolovimo. Nato polovice previdno izdolbimo ter sredico nadrobno zrežemo. Dodamo zrezanega, kuhanega ali pečenega mesa ali pa samo kuhanega riža, začnimo s soljo, timijanom ali majaronom ter s to zmesjo napolnimo zdolbene melancane. Melancane položimo v ponev ter pokrite spečemo. Zraven damo paradižnikovo omako.

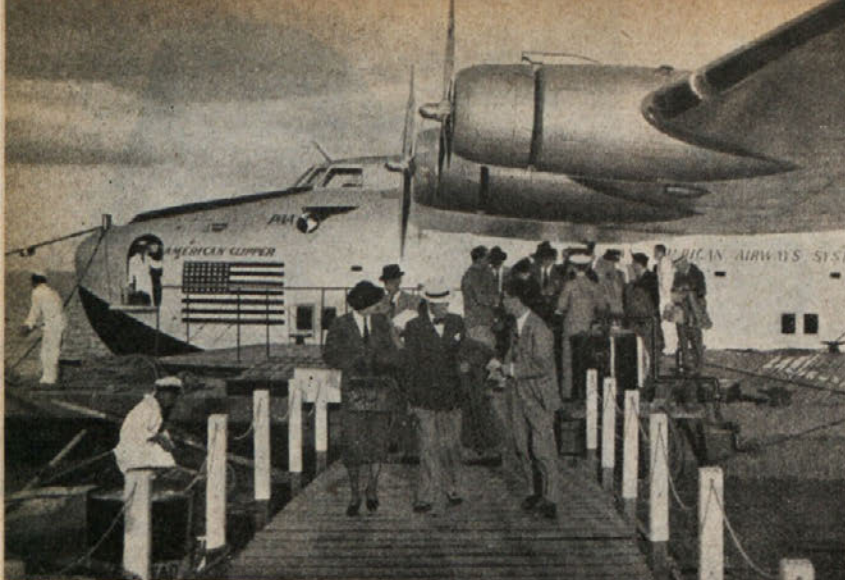
Jabolčni narastek. Rezance skuhamo in jih ocedimo. Že prej pa imejmo pripravljeno zelo gosto čezano iz jabolč. Nato naložimo izmenjaje rezance in jabolka v ognjavarno pomazano posodo. Na dnu in na vrhu morajo biti jabolka. Četrta litra mleka žvrkljamo z enim jajcem, malo sladkorja in vanilina ter polijemo to po rezancih. Potem postavimo posodo za pol ure v toplo pečico, da jed povrhu zarumeni. Preden damo na mizo, posujemo s cimetom in sladkorjem.

Medeni orehi. Orehe previdno odpremo, da dobimo vsaj cele polovice ali četrtinke jedrc. Nato jih stehamo. Isto težo vzamemo medu, ga zavremo in vržemo vanj orehe ter kuhamo ob strani štedilnika tako dolgo, da se začne med svetiti (karamelizirati). Če imamo doma od bonbonov spravljene papirnate skledice, jih namažemo rahlo z oljem in jih napolnimo previdno z medom ter pazimo, da je v vsaki skledici po en oreh. Posodice postavimo na hladno, da se med strdi.

Jam iz citron. Pet citron in eno pomarančo umijemo in obrišemo ter z lupinami vred razrežemo na krožniku. Izločimo tudi pečke. Vse zmeljemo še v strojčku. To zmes pristavimo s tremi litri vode na štedilnik ter kuhamo polagoma toliko časa, da se polovica vode pokuha. Potem primešamo 1 kg sladkorne sipe in kuhamo še 15–20 minut. Še vroče napolnimo v kozarce in naslednji dan pokrijemo s celofanom in zavežemo.

Maža za kruh. 5 dkg masla umešamo s tremi pretlačenimi rumenjaki, žlico olja, žlico gorčice, soli, nasekljanim beljakom, nasekljanim drobnjakom ter enim kuhanim, pasiranim krompirjem. S to mažo namazan črn kruh nam bo dobro teknil pri mrzli večerji.

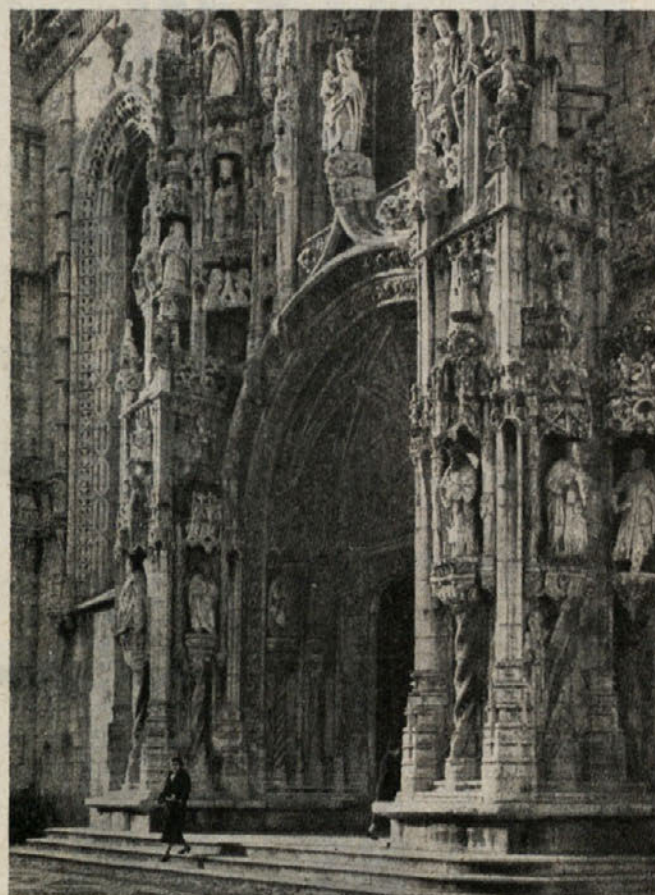
PORTUGALSKA

NOVA IN STARA

Ob robu naše celine leži ta čudovita deželica, kjer se križata latinska omika in pa pisano afriško-arabsko žitje. Portugalske ni zajel vojni vihar, zato se semkaljzatekajo ljudje, ki jih je novi red izključil, to so predvsem židje iz vseh evropskih dežela.

Podobe na levi kažejo: 1. kako visi ves promet med starim in novim svetom le še na nitki; 2. kakšen vrvež je v potovalnih pisarnah letalskih družb, kjer po židovsko veržijo in sleparijo z vozovnicami in potnimi listi. Spodaj: Krasen vhod v lisbonsko cerkev, kjer je nekoč molil slavniti pomorščak Vasco da Gama in kjer je tudi pokopan.

Podobe na desni pa odkrivajo pravo portugalsko lice: 1. dan za dnem raznašajo nstovorjeni oslički lisbonskim gospodinjam olje in kis, brez katerih ni pravega portugalskega kosila; 2. kramarice ob reki Tag kupujejo od ribičev ribe, jih očistijo ob bregu in prodajajo; 3. značilen obraz delavne portugalske žene.

Urban se je ustavil na vasi. Zmanjkalo mu je gotovih rešet,
zato mora brž napraviti nove

Sem ribničar Urban ...

Je že pri delu: kar ob cesti na travi

Takoj bo rešeto gotovo

„s trajbuhom za krühom“

Zdaj „sühro robo“ na rame in ...

... po vsemu svetu znan

Cerkniško jezero - udo našega Krša

Ko se v Cerkniškem jezeru „voda pretrga“, to je, kadar površina ni več strnjena, temveč se razdeli na posamezna ločena področja, se začne najzanimivejši čas na jezeru. Tedaj začno razne jame požirati vodo druga za drugo. Ko usahne Vodonos, prva med njimi, znajo ljudje ob jezeru do dne natanko povedati, kdaj bo požrla vodo naslednja jama. Kdor utegne, naj bo mlad ali star, pograbi sak, koš ali pa gre z golimi rokami ribe lovit. Voda vedno bolj upada. Kmalu je je tako malo, da pogledajo robovi jame iz nje. Voda teče v jama samo še po strugah. Ribiči gredo v vodo, zastavljajo s saki struge in prestrezajo ribe. Čim manj je vode, tem večja je ribiška strast. Vse sili v vodo, oblečeno ali golo, vse grabi za ribami. Tisti, ki

ajo sake (slika 1.) stopijo skupaj, se postavijo vrsto (slika 2.) ter zapro s saki vso širino hajoče jame. V sklenjeni vrsti pode ribe proti ncu jame (slika 3.). Pogled na ribiče (slika 4.) lovsko razburjenje je tako, da se mu nihče more upirati. Višek vsega je, ko ribiči pote- ejo sake na breg in pregledujejo plen (slika 5.). dar usihajo glavne jame, zlasti v zadnjem iju, je rib na voze, da klenov in belic nihče pogleda ne. Riba je za pravega jezerca samo aka, ki ji tudi pravijo „riba“. Fantastičen je gled na globoko blatno jama in njene bre- ve, po katerih drse ribiči (slika 6.). Stirinajst do tri tedne usiha jezero, polno zanimivosti čuda, ki jih razume le, kdor je to sam gledal.

Foto: Mirko Javornik

Karel Bolaffio

PISKROVEZ

Dr. Anton Krisper

GLAVA DEČKA

Dr. Ivo Freljeh

BREZE

Peter Kocjančič

PESEM OBLAKOV

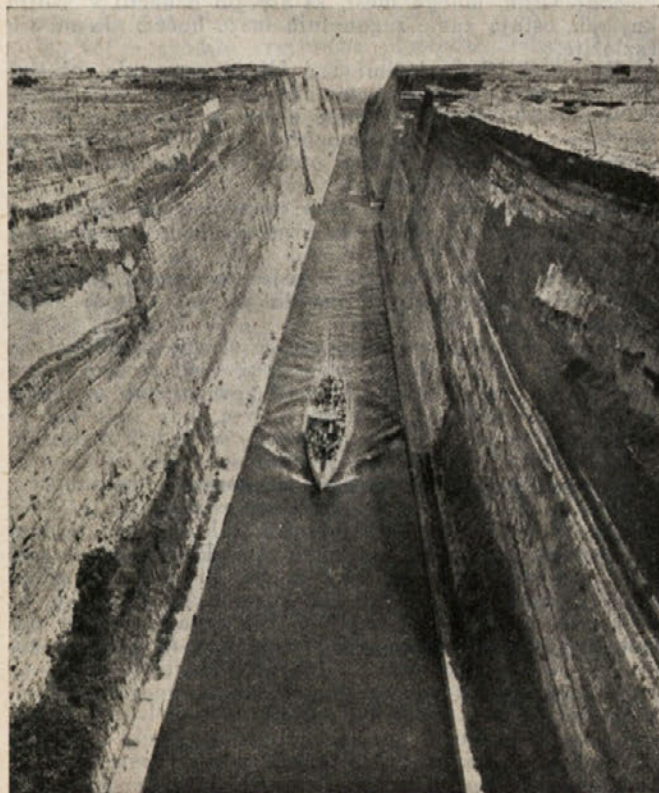
V ljudski tradiciji vseh narodov imamo ustna izročila o zdravljenju z zdravilnimi zeli. Zato ni sramotno za znanstveno zdravilstvo, če se posluži znanja ljudskega zdravilstva in nihče ne more trditi, da je zdravljenje z zdravilnimi rožami nesmiselno in neučinkovito. Vsaka rastlina, pa naj bo še tako neznanstvena, služi človeku na svoj, često prav čudovit način.

Ne zadostuje pa samo, da zdravilne rože poznamo. Treba je poznati tudi njihovo moč in vedeti, kako vplivajo na naš organizem.

Kemična preiskava rastlin je dognala, da so v njih organske in neorganske snovi. Organske snovi so povečini vezane z ogljikom, neorganske pa s kovinami in rudninami: apnencem, klorom, jodom, bromom in drugimi.

V zdravilstvu so posebno važne spojine z ogljikom; to so grenčice, glikosidi, eterična olja, balzami, smole, sladkorji, kisline, beljakovine, škrob itd. Neorganske snovi pa so: natrij, kalij, apno, fosfor, železo, mangan, žveplo, klor, brom, jod, solitna in kremenčeva kislina. Vse te rudnine nimajo same na sebi na naš organizem nobenega dobrega učinka in ga po naravni poti zapustijo ali pa celo zastrupijo. Le kot sestavni del (spojino) jih more naše telo sprejeti in uporabiti.

Uživanje zdravilnih zeli ima namen razkrojiti in izločiti našemu telesu tuje in strupene snovi in organizem okrepiti. Vse to pa se dogaja počasi, posebno če pijemo le čaje. Tinkture in izvlečki so mnogo močnejši. Zdravilna zelišča lahko uporabljamo sami pri kroničnih boleznih, za lajšanje bolečin, za okrevajoče in slabotne. Akutne bolezni zdravi le po zdravnikovem navodilu!

Zanimiv pogled na Korintski prekop, o katerem so sanjali že Cezar, Neron in Hadrijan. Dolg je 6,5 km, širok 30 m in 8 m globok.

Rastlinska zdravila rabimo v naslednjih oblikah:

1. Rastlinski sok pripravimo iz svežih rastlin, ki jih zmečkamo in stisnemo. Rabimo ga pri pomladanskem zdravljenju, za čiščenje krvi, pri slabi prebavi itd.

2. Čaj. Čaje delimo v tri vrste: v obaro, naliv in zavretek.

Obaro kuhamo iz skorje, lesa ali korenin in sicer 10–20 minut.

Naliva se poslužimo navadno pri rastlinskih cvetih. Cvetove poparimo in pustimo 10 minut na miru.

Zavretek pa imenujemo, če čaj stresemo v vrelo vodo in pustimo več ali manj časa vreti.

Izvlečki so zgoščeni rastlinski sokovi. Delimo jih v tekoče, goste in trde.

Tinkture so tekoči, navadno alkoholni izvlečki. Sirup je rastlinski sok z medom ali sladkorjem.

Olja so ali izvlečki v olju, ali pa je naravnost rastlinsko olje.

Maže so rastlinski sokovi, ki jim dodamo loj, mast ali vazelin, stearin in vošek.

Praški pa so posušeni rastlinski deli, zdrobljeni v prah.

Domača lekarna

Čaji

Bezgov cvet,	islandski mah,	pelin,	trpotec,
borovnice,	sad. kolmež,	preslica	bezgove jagode,
" listje,	lapuh,	rman,	bezgovo listje,
gozdni koren,	lipovo cvetje,	špajka,	encijan koren.
hrastova skorja,	poprova meta,	tisočnica,	

Tinkture

Špajka,	poprova meta,	smetlika,
gozdni koren,	arnika,	rutica,
Hoffmanove kapljice,	kaferni špirit,	brinje.
pelin,	rožmarin,	
kolmež,	rutica,	
	encijan,	

Olja

Sivkino olje,	šentjanževo olje,	brinjevo olje,
mandeljnovno olje,	koperčevo olje,	rožmarinovo olje,
janeževo olje,	kaferno olje,	metino olje.

Praški

Aloja,	encijan,	santalovec,
galun,	laneno seme,	natrijev bikarbonat,
pelin,	triplat,	gozdni koren,
		cimet.

Uspešno se zdravimo le z dobrimi in svežimi rastlinami, ki niso stare. Navadno vzamemo za skodelico čaja 8–10 g zeli. Čaj pijemo počasi po požirkih in ga ne sladkamo! Če pa je okus le prezoprn, ga osladimo z medom. Količina čaja pa ne sme biti vedno enaka. Pri šibkih osebah in pri ženah ter otrokih se mora primerno zmanjšati. Med menstruacijo pa naj žene ne pijo nikakih zdravil, v kolikor jih ne jemljejo zaradi motenj ali bolečin pri menoreji.

Priložena domača lekarna zadostuje v vsakem oziru, preden ne pride zdravnik. V njej moramo imeti poleg navedenih zdravilnih zeli in preparatov iz njih še ves obvezilni material, jod in lizol, razne pincete, škarje ter sploh vse, kar se v domačem zdravilstvu potrebuje.

amaryllis ❁ sladki cvet

G. Drosinis — Niko Kuret

»Gotovo ste občudovali moj lepi hripavi sračji glas...« je mrmrala.

»Primer s sračjim glasom ni posrečena,« sem odvrnil. »Gotovo nimate ne mogočnega in ne izrednega glasu, poje te pa le na moč prijetno. Ali bi še enkrat zapeli to lepo pesem? Navsezadnje — prosim vas za to!«

»Ne spominjam se več besedi... Ko mi boste vrnili listek..., prav!«

»Jaz bi ga pa rad obdržal!«

»Prepišite si pesem...«

»Tako lepo je zapisana, moja pisava pa je tako grda!«

»Potem pa...« in za trenotek je oklevala, »potem... potem pa obdržite listek in dajte meni prepis.«

»Hvala! Ta predlog je najboljši sporazum.«

Prihodnji dan sem ji dal pesem, ki sem jo bil po svojih najboljših močeh čitljivo prepisal. A kljub svoji obljubi pesmi nikoli ni hotela zapeti.

Ko pa jo je neki večer njen oče zelo priganjal, se je dala pogovoriti, da nama je zapela drugo pesmico. Pozneje mi je gospod Anastasios priznal, da jo je sam prevedel iz nemškega. Domnevam, da je bila »Žanjica« njegova, iz skromnosti pa je prikrival svoje avtorstvo.

Nikar mi ne pravi, da ne mara slišati te prevedene pesmi. Povedal ti jo bom, ne da bi te vprašal za dovoljenje:

V prevzetnosti je rosa rekla solzi:

»Ustvarjena si ko brez cene stvar.

Ne meri se z menoj, sem hči nebá,

cvetic tovarišica in vetrov sestrá!«

Solzà je odvrnila: »Mene bol rodí,

vrem iz oči ljudem, kadàr jih jok premaga.

Ti padaš iz nebes na žalostno zemljó,

jaz pa se dvigam od ondod v nebó!«

Ali ni lepa ta kratka pesem? In če bi jo bil slišal, kako jo je pelal...

Knjige so postajale za naju nov način za izmenjavo misli. Nekoč sem ji rekel, da sem našel v neki knjigi neki značaj, ki da je popolnoma podoben njenemu.

»Nekatera mesta so taka, da bi človek rekel o njih, da so bila napisana naravnost o vas.«

»Označite jih s svinčnikom ob robu. Pričakujem jutri knjigo.«

Gospod Anastasios ni slišal ničesar o tem pogovoru, ki sva ga imela na vrtu. Naslednji dan me je nestrno pričakovala, da bi dobila knjigo, ki sem ji jo bil obljubil. Razen nekaterih mest, ki so zares odgovarjala njenemu značaju, sem bil podčrtal še mnogo drugih z edinim namenom, da bi ji ponagajal. Označil sem tudi nekaj blestečih misli pisateljevih, ki so se nanašale na najino posebno razmerje, ter dvojce ali troje čustvenih namigavanj.

Pri mojem naslednjem obisku mi je rekla Amaryllis s hlinjeno brezbriznostjo:

»Knjiga, ki ste mi jo dali, je grozna: prebrala sem jo snoči do kraja. Večine mest, ki ste jih označili, nisem razumela, in nisem mogla razbrati, v čem bi se mogla nanašati name, razen pri nekaterih...«

»Pričakoval sem, da mi boste vse to povedali. Vendar bi vsaj rad vedel, katera mesta se po vašem nanašajo na vas.«

Dva dni zatem mi je zvečer ob odhodu vrnila knjigo. Nikoli ni noben zgodovinar, strokovnjak za srednji vek, odprl in pozorneje pregledoval nobenega dragocenega rokopisa. Eno uro sem pregledoval oklepaje, vprašaje in klicaje, ki jih je začrtal njen svinčnik in dostikrat celo njen noht. Trudil sem se, da bi razbral njih smisel, da bi dognal, iz kakšnega čustva in iz kakšnih misli je zarisala vsakega izmed tistih znakov, in zaspal sem, vdihovaje mili vonj prave vijolice, njenega najljubšega parfuma, ki je izhajal iz knjige pod mojo blazino. Nato sem ji dajal še drugih knjig in tega načina nemega dopisovanja ni bilo konca. Če pogledaš moje knjige, jih boš videl mnogo, ki jih je razoral njen svinčnik...

Naj se ti ta igra zdi še tako otročja, priznavam ti, da mi je bila prijetna zabava. Všeč mi je bila najprej zato, ker gospod Anastasios zanjo ni vedel in se je držal čar skrivnostnosti; potem zato, ker se mi je zdelo lepo, če bi se najine misli — in, kdo ve, ... najina čustva — utegnile srečati med vrsticami kake nežne poezije ali privlačne povesti; nazadnje zato, ker sem tako preizkušal plemenitost njenih čustev in živahnost njenega duha.

Vendar sem spoznal, da je bilo to početje predrzno, ko mi je rekla Amaryllis neko jutro po dolgem molku, kakor bi hotela končati neko misel, ki jo je mučila:

»Saj veste, mnogo mest, ki ste jih označili v svojih knjigah, ostaja zame zagonetnih in... hočem, da mi jih razložite.«

Njej naj jih razložim! ... Ali ni razumela, ni slutila, kaj se je skrivalo za temi besedami, in če ni slutila, je pomenjalo, da ni vedela, s kakšnim čustvom me je navdala — to pa ni bilo mogoče! — Ali pa je bila vse uganila in je hotela nalašč otežkočiti moje stališče do nje, proseč me pojasnil.

Njena naivnost se je bila polagoma spremenila v zvižanost. Za hip me je obšla misel, da bi vse postavil na eno kocko.

»Končno,« sem si pravil, »vse to so vendar jasni dokazi, da sem ji všeč, razen da je vse skupaj samo koketnost...«

In sem si klical v spomin tisoče okolnosti, odkar sva se poznala, ki bi jih bil vsak drug imel za nedvomna znamenja njene ljubezni. Ali moj neverni duh ni maral verjeti iskrenosti njene duše in vse, kar koli me je za hip zazibavalo v sanje in upanje, se je brž razblinilo kakor pepel v vetru: saj je bilo vse, sem si govoril, samo zgolj naključje, navaden nesporazum, neumnost z moje strani... Tako si je treba vse razlagati!...

Amaryllis pa je vztrajala na zahtevi, naj ji dam »pojasnila«, kakor jih je imenovala. Potrpežljivo si je celo prepisala vsa označena mesta, ki so se ji zdela najbolj vredna pozornosti, in ko sem se delal, ko da se ne spominjam več, kaj sem bil označil, mi je pomolela svoj skrbno popisani zvezčič pod nos in me prosila, naj ga vrnem s svojimi »pojasnili«.

Ne vem kako, toda tisto noč me je opajal parfum, ki je izhajal iz popisanih strani, in začel sem pisati »pojasnila«, ki me je zanje prosila. In kaj neki so mogla biti ta »pojasnila«, če ne izpoved mojih čustev?

Spominjam se, da se je začeljenj tako:

»Zakaj hočete pojasnil?... Zakaj vam ni dosti, če samo ugibate, slutite, domnevate? Zakaj hočete popolne izpovedi? Zakaj vam je ob nežni jutnji zarji ljubše polno sonce zadušnega poldneva? Po navadi sonce res-

nice tako žgel... Zakaj se ne izogiblujete njegovim žarkom?... Sicer pa kaj želite, naj vam pojasnim?«

In nato sem razvijal v zelo vznemirjenem slogu témo o »globini čustva«, ki mi ga je bila navdihnila: primerjal sem to čustvo z neizmernostjo Narave, ki nas obdaja. Nisem izražal ne pričakovanj in ne prošnje. Do konca sem ohranil svoj ponos. To je resnica. Zapisal sem samo, da sem sklenil oditi, da ji vrnem mir, ki sem ji ga bil skalil za hip, kakor kamen, ki ga vržeš v jezero. — Kakor vidiš, je bil moj slog kaj nakičen!...

Epilog pa je bil bolj tragičen:

»Naslavljam Vam prošnjo, zadnjo prošnjo: če ste mi bolj naklonjeni kakor si mislim, prikritje mi to naklonjenost, hlinite ravnodušnost, ne majajte s svojo dobroto sklepa, ki sem ga storil... Morebiti bi se tega pozneje oba kesala! Če pa ostanete hladni in visoki, če bodo ta pojasnila žalila Vaše dostojanstvo, če bi me morali karati in me obsojati zaradi moje predrznosti... oh, prosim Vas, nikar mi tega ne pokažite! Potrpajte, hlinite vsaj ravnodušnost, ne napolnjujte z bridkostjo teh nekaj dni, ki jih bom še prebil ob Vaši strani!... Moje srce Vam želi vso srečo, ki je samo ne bo nikoli deležno! Dolguje Vam ljubezen do Narave, ljubezen do miru in do tihega življenja... Koder je stopala Vaša lepota in vonj Vaše ljubezni, ne bo našlo mesta za naprej nobeno nizkotno čustvo! Želim Vam, da bi mogli živeti Vi daleč od mene toliko let v sreči, kolikor sem prebil trenutkov blaženosti jaz poleg Vas!«

Trdno sem sklenil, da ji bom izročil to napisano izpoved. Dvom je gotovo po svoje privlačen, toda naposled postane pravo mučenje: položaj se je moral razčistiti, zakaj prehajal je zame že v smešnost. Ali tisti hip, ko naj bi ji bil izročil svoje imenitno pisanje hkrati z njenim zvezčičem, sem se nenadoma premislil. Uvidel sem, da bi bilo to dejanje mene nevredno in da ne bi bilo v skladu s mojim značajem; namesto da bi položaj razjasnil, bi ga še bolj zapletel...

Amaryllis je vztrajala in silila, zdaj proseče, zdaj spet ukazujoče. Jaz pa sem ostal neuklonljiv. Nazadnje se je ujezila in mi rekla:

»Že prav! Zal mi je samo, da sem se tako zelo ponižala in sem moledovala. Še nikdar nisem nobenega moškega ničesar prosila!«

To se je zgodilo zvečer na ploščadi, medtem ko je sedel njen oče zaradi večernega hladu rajši v hiši. Kakor hitro mi je zabrusila te besede v obraz, je odšla v hišo in sedla k očetu, nekaj hipov pozneje pa je odšla spat; komaj da mi je rekla: »Lahko noč.«

Ko sem se vrnil v svojo sobo, sem raztrgal svojo izpoved, da me ne bi popadla več skušnjava, da bi ji jo izročil. Tako sem bil srečen, da je pamet v meni zmagała nad čustvom, da niti pomislil nisem na Amaryllidino kuhanje: sicer sem ga pa bil že vajen. Dogodki, ki so sledili, so mi pokazali, da sem zelo prav ravnal, ko ji nisem bil izročil tistega smešnega dokumenta. Tri ali štiri dni pozneje je prišel polom vseh mojih sanj in vsega mojega upanja. Zares, upanje je krepko kalilo v meni, ne da bi bil sam kaj opazil o njem... Upanje, vidiš, je rastlina, ki požene, ne da bi jo bil sejal!...

IX.

Tisto nedeljo je imel gospod Anastasios goste: podprefekta in mirovnega sodnika. Oba visoka uradnika pokrajine naj bi bila dospela že zjutraj in naj bi prebila ves dan na njegovem posestvu, ki sta ga zelo želela videti.

Na vse zgodaj sem odšel k svojemu sosеду, kakor me je bil naprosil, da bi šel z njim do meje njegovega posestva in bi tam želel dobrodošlico obema gostoma, ki ju je pričakoval.

Našel sem ga samega na vrtu. Nisem ga vprašal po hčerki: zdelo se mi je čisto naravno, da ni šla z nama. Spotoma mi je pa rekel:

»Kako je jutrnja zarja danes lepa!... Smreke so vlažne od rose, in kako dišijo!... Kako škoda, da moja hči ni mogla priti z nama!...«

Domneval sem, da si je bila izmislila kakšno pretvezo, da ji ni bilo treba priti, in bi mi tako pokazala, da je še huda name.

»Ali je kaj bolna?« sem vprašal.

»Kaj? Ali ne veste, da je bolna mala Lela, da je bila to noč zelo slaba in da je moja hči prebila noč pri njej?«

Lela je najmlajša hčerkica njunega čuvaja, majhen štiri-leten angelček. Amaryllis je njena botra in dala ji je ime po svoji sestri: Helena. Ni mi dosti do otrok: to malo pa sem imel — in jo še imam — čudno rad. Predvsem ima tako ljubezniv obrazček, tako plave lase, tako rožnata lička in tako mile jave očke, da človek ne bi verjel, da je kmečki otrok... Potem pa je vsaj meni posebno ljuba tudi zato, ker jo ima Amaryllis tako rada. Ne ljubi je samo — obožuje jo! Ona jo oblači, ona skrbi zanjo kakor prava mati! Gotovo boš razumel, kako zelo jo ljubi tudi otrok! Če je kdaj trmasta, uboga ob samem Amaryllidinem imenu. In če jo vprašaš, koga ima rada, bo rekla najprej, da ima rada Amaryllido, šele potem očeta in mater. Da govorim odkrito, ljubim tega otroka predvsem zato, ker ga ljubi Amaryllis. Premišljeval sem, kako se njena in moja ljubezen združujeta nad tem drobnim, nedolžnim bitjem, kako se zlivata in tvorita eno samo ljubezen, svežo in čisto kakor je otrok. Kadar je držala deklico v naročju, pa se ji je izmuznila in je pritekla k meni, se mi je zdelo, da mi prinaša malce, pa prav malo njene ljubezni, in stisnil sem jo k sebi in moje ustnice so pobirale z njenih drobnih ličec, z njenih očk, z njenih malih ustec vse poljube, ki jih je bila pravkar Amaryllis pritisnila nanje.

Dekletce je bilo tedaj bolno in zato je prebila Amaryllis vso noč pri njem. Ta novica, ki mi jo je povedal gospod Anastasios, me je vznemirila: nad vse bi se bil rad vrnil, da bi videl, kaj je z otrokom.

Na nesrečo sva morala dosti dolgo čakati na najina gosta. Medtem sva kadila in kramljala pod neko smreko... Naposled sta se prikazala iz gozda. Moram ti ju popisati v kratkih besedah: podprefekt Karameas je velik in močan mož, ima kakih petdeset let in je vsakdanjega in zelo prijaznega obraza. Vrli mož pa ima razvado, ki mu je v škodo: afektirano je eleganten, kar je morda v zvezi z dolžnostmi njegove službe. Pomisli, da se je pojavil s cilindrom iz dobe grške Ustave,* v salonski suknji, ki je bila včasih črna, v svetlozelenih hlačah, s ščitnimi naočniki in kričeče zeleno kravato pa rdečimi rokavicami — samo pomisli! — z volnenimi rokavicami sredi najhujšega poletja!...

Mirovni sodnik Manolaki, doma z otokov, je bil njegovo pravo nasprotje: ciničen filozof s slavnikom za trideset centimov, brez kravate, v konopljeni obleki in s sandalami z bunkami, ki jih imenujemo »carukia«. Bil je majhen in suh; njegova glava je spominjala na žida. Podprefekt je jahal konja, njegov tovariš jurist pa mu je sledil na oslu, na katerem je sedel tako, da sta

* 1830.

Nenadna nevihta na Gardskem jezeru.

mu bingljali obe nogi na eno stran. Po običajnih pozdravih sta pridržala korak obeh živali in sledila sva jima peš do doma.

Nekaj pozneje se mi je vendarle posrečilo, da sem se jima izmuznil, in šel sem v čuvajevo hišo, ki je blizu gospodarjeve. Hiša je nizka in pritlična in nekoliko čednejša kakor so hiše drugih kmetov. Počasi sem odrinil zaprta vrata in vstopil. Saj veš, da ni ne veže in ne hodnika. Od zunaj stopiš takoj v edini prostor, ki služi za vse.

Prva stvar, ki je na njej obstal moj pogled, ko sem potihem vstopil, je bila ona... Sedela je na majhni pručki in držala v naročju dekletce, ki je spalo. Lase je imela neurejene, videti je bila utrujena od bedenja in oči je imela tako rdeče, kakor da je jokala. In vendar se mi njen obraz še nikoli ni zdel tako lep... To uro, ko ni bilo nobenega okrasja, nobene umetno narejene privlačnosti na njej, to uro, ko je bila odložila vse orožje, ki so ji ga sicer dajali njeni čari, ko je sedela pod čadastim stropom, sredi okornega pohištva in z malo bolnico v naročju, to uro je lepota njene duše svobodno prihajala na dan in ji zlatila glavo s tistim svetlim sijem, ki ga slikarji dajejo angelom.

Sprejela me je s sladkim nasmehom, kakor da je srečna, ker sem prišel tudi jaz pogledat, kako gre njeni mali miljenki. Vprašal sem jo, kako ji je.

»Zdaj ji je odleglo, počiva. Ponoči pa je bila zelo slaba. Hudo vročino je imela in bledlo se ji je. Revica! Ko bi vedeli, kako vas ima rada! V vročici vas je večkrat poklicala!«

»In kje je njena mati?«

»Šla je za hipec k studentu. Kakor hitro se vrne, položim otroka v zibelko in grem, da se preoblečem. Imamo goste danes in jaz si jih prav malo želim... A kaj naj storim? To noč nisem zatisnila oči!«

Nenadoma se je otrok vznemiril in speče ustnice so mu zašepetale dvoje imen: Amaryllidino in moje. Tako združeni v ustih otrokovih sta se mi zazdeli najini imeni to uro naznanilo srečne bodočnosti...

»Vročina pojenjuje,« je rekla potihem. »Če bo prepočasi padala, ji bomo dali kinina.«

Vrata so se odprla in vstopila je mati: tudi ona je bila zbita od žalosti in utrujenosti, toda ne bolj kakor Amaryllis. Skrbno in previdno sta obe položili otroka v eno izmed tistih nečeh, izdolbenih iz enega samega hloda, ki služijo na kmetih kot zibel. Mati je začela poganjati zibelko s svojo boso nogo. Ko sva bila zunaj, mi je rekla Amaryllis:

»Ne morete si misliti, koliko strahu sem prestala od snoči. Zdelo se mi je, da te noči ne bo konec, in za hip se mi je celo zdelo, da mi bo otrok v naročju umrl.«

In dve solzi, podobni demantoma, sta ji zdrknili po licih.

»Vaš strah je bil nepotreben,« sem ji odgovoril in glas se mi je tresel. »Da ste le imeli otroka pri sebi, se mu ni bilo ničesar bati.«

»Ah!« je rekla in se nasmehnila. »Kako vam pride kaj takega na misel?«

»Žal ni moja ta misel! Pesnikova je, ki je rekel:

Ne joči več, o mamica, naj žalost te ne strè!

Bo bolno dete zdravo spet, ne boj se, da umrè.

Četudi pride angel ponj, se vrne, ga pusti,

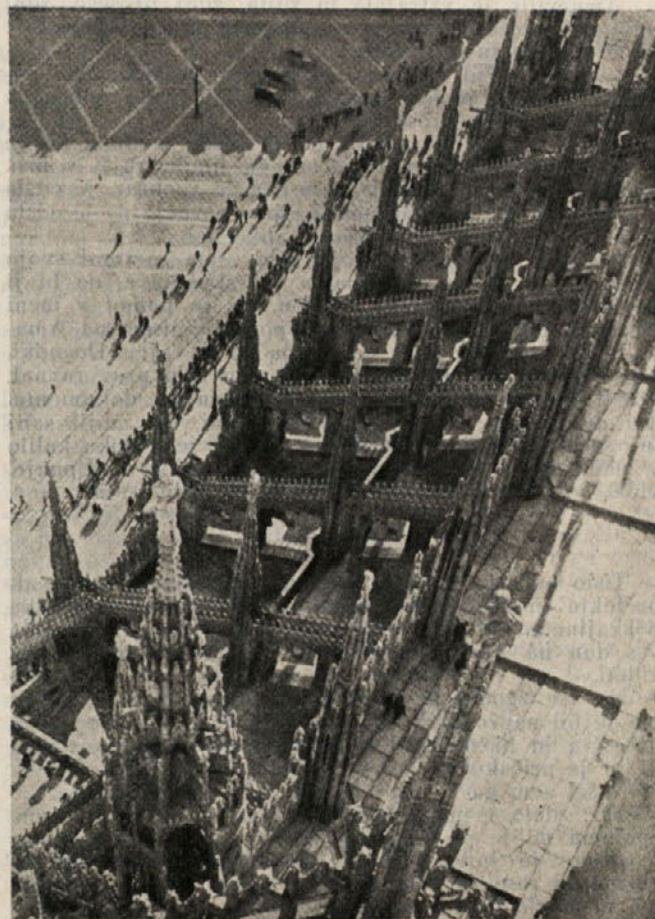
ko vidi, da drug angel že v naročju ga drži...«

»To so pa čudoviti verz! Čeprav se ne nanašajo name, mi jih boste nekoč narekovali, da si jih zapišem.«

Amaryllis je odšla, da se je preoblekla, jaz pa sem šel h gospodu Anastasiju in njegovima gostoma. Začeli so bili živahno razpravo o filozofskih vprašanjih, kakor se mi je zdelo, zakaj prav tisti hip je mirovni sodnik govoril takole:

»Trohnoba rodi življenje. Žitno zrno v zemlji do neke mere strohni, da vzkali. Drug primer iz živalskega življenja: kadar se sir skvari, rodi množico črvov, množico živih bitij; in stoječe vode rode komarje in, kar je še huje, žabe.«

Jaz se nisem vtikal v razpravo, to se samo po sebi razume. Še poslušal je nisem. Pred očmi sem imel podobno Amaryllidino, podobo, ki je bila docela drugačna od poprejšnje — in je bila mnogo lepša! Na srečo se je otroku obrnilo na bolje in čez dan, ko se je pridružila Amaryllis našemu krogu, se mu ni poslabšalo več. Zvečer, ko je sonce zahajalo, sta se oba uradnika napotila domov. (Dalje.)

Pogled na streho gotske stolnice v Milanu, krito z marmornimi kvadri ter s šumo kipcev in stolpičev.

Naše slike na steklo

Radislav Lenček

Mati s Sinom,
najpogostejši motiv v naši nabožni ornamentiki.

Že dolgo vrsto let se vedno bolj večja zanimanje za naše narodne starine. O tem pričajo mnoge zbirke, zasebne in javne, zlasti pa zbirke ljubljanskega Etnografskega muzeja, številna znanstvena razpravljanja: o ljudskih vezeninah, o narodni ornamentiki, o kmečkem pohištvu, skrinjah, kolovratih, zibkah... sploh o slovenski narodni obrti. Je pa v reviji našega narodnega blaga še dosti stvari, ki jih je znanstvenik folklorist premalo obdelal, ali pa se jih še sploh ni dotaknil. Sem spadajo brez dvoma domače pisane podobe na steklo, ki so nekoč kot živobarven venec na steni obkrožale hišni bohkov kot. Cenene nabožne slike, tiskane na papirju, so uničile tvornost ljudskega slikarja. Mladim gospodarjem so se te podobe zazdele preveč staroverske, poceni so jih prodali ali spravili na podstrešja, odkoder so jih pogosto otroci odnašali in pobijali. Taka je bila usoda teh lepih podob v marsikateri slovenski hiši in z le razmeroma majhnim delom tega našega narodnega zaklada bo razpolagal znanstvenik, ki jim bo posvetil natančnejši študij.

Podobe na steklo niso sicer naša slovenska posebnost, kot so n. pr. slike na panjskih končnicah, toda so kljub temu nositeljice naše umetniške tvornosti, saj jih je ustvarjala roka slovenskega preprostega umetnika, zato so delček naše narodne duše. Ze stari narodi so poznali slikanje na steklo. Bizantinci so bili brez dvoma prvi prenašalci te umetnostne obrti iz Orienta in so jo najprej posredovali svojim bližnjim sosedom. V srednjo Evropo pa so jo prinesli ali iz Bizanca ali naravnost iz Vzhoda beneški trgovci. Ta druga mladika je poglajala zelo močne korenine v Alpskem ozemlju, nemškem kakor slovenskem, tako da je zraslo tu novo žarišče te ljudske umetnosti za vso Evropo; podobe na steklo so se udomačile na Bavarskem, Tirolskem, v Šleziji, na Češkem. Bizantinci so prenesli to umetnost v Bolgarijo, k Romuňom in Ukrajincem. Od tu se je širila tudi k vsem severnim Slovanom.

V alpskem ozemlju in po raznih drugih obrobnihi kraji so se tako že v 18. stoletju odprle v bližini steklarn

Sv. Florijan, čuvar slovenske hiše.

Veronika s prtom.

prve delavnice, primitivni ateljeji naših ljudskih slikarjev, in živopisane podobe so pričele romati od semnja do semnja, od hiše do hiše. V 19. stoletju so se odprle še nove delavnice na Stajerskem, Kočevskem in v idrijskih hribih, tako da so bili vsi naši kraji kar preplavljeni s slikami na steklo in skoraj ni bilo hiše, ki je ne bi krasila.

Seveda so prihajali na našo zemljo ponujat svoje blago tudi krošnjarji tam od nemške strani, tako da najdemo med čisto slovenskimi podobami, od katerih nosijo nekatere viden znak: slovenski napis, mnogo podob, ki jih razlaga nemški stavek in nemška svetniška imena.

Posebno jasno pa karakterizira podobo slovenskega umetnika pestra ornamentika, ki jo srečujemo skoraj na vsaki podobi. Slikar je najprej naslikal glavni motiv, ostali prostor pa izpolnil z domačim ornamentom, s stilizirano cvetlico, bodi samo bodi v lepem živobarvnem šopku, ki sliko res prav lepo poživi in nam jo čudovito približa. Temu našemu ornamentu, ki nam je ravno na podobah na steklo mogoče najbolj ohranjen, saj so njegove barve še tako sveže in jasne kot so bile pred sto leti, bomo morali posvetiti več pozornosti. Potrebna nam je analiza ne samo barvnega sistema, pač pa tudi analiza ornamenta v posamezne stilne elemente, da pridemo do prvin slovenske narodne umetnosti.

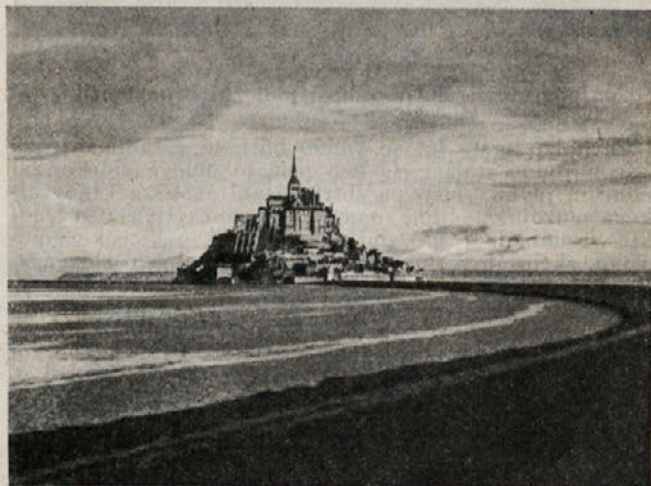
Naši slikarji podob na steklo so se bavili skoraj izključno le z verskimi motivi. Najbolj pogosto srečujemo na teh slikah Marijo z Jezuškom, včasih samo, včasih z Marijo Zelsko ali kako drugo božjepotno cerkvijo,

rojstvo Jezusovo, sv. Jožefa z Jezuškom, Jezusovo trpljenje (po podružničnih cerkvah so imeli skupaj po 14 postaj križevega pota slikanega na steklo), bogato z zlato barvo okrašene podobe sv. Trojice (zanimivo je, da si je naš človek predstavljal Boga Očeta s papeško mitro na glavi), Srce Jezusovo in Marijino, svatbo v Kani Galilejski, poslednjo sodbo, sedem sv. zakramentov, zadnja večerja... Od svetnikov pa najraje sv. Florijana, sv. Izidorja, Barbaro, Sebastijana, Ano, Veroniko, legendo sv. Genovefe, sv. Nikolaja, Lenarta itd. Zelo težko je najti podobo na steklo z neverskim motivom.

Za one čase je morala biti taka slika res nekaj posebnega, učinkovitega, saj je morala na gledalca vplivati prvič s svojo versko motiviko in domačo ornamentiko, vso v tistem toplem naivnem, iz ljudstva vzraslem vzdušju, drugič pa s svojo lesketajočo pestrostjo živih barv. Ravno zaradi te svoje vabljlive živobarvnosti so se mogle te slike na steklo tako hitro udomačiti v sleherni slovenski hiši. Slikar je uporabljal predvsem mnogo svetlordeče in ultramarin, zelene in rumene barve. Ozadje slike je izpolnil najpogosteje z rumeno, belo in črno barvo. Zelo lepo se poda to črno ozadje slikam, ki so okrašene z zlato barvo (one o sv. Trojici). Dostikrat srečujemo tudi ozadje, ki ga je prevlekel slikar s srebrno barvo in je tako spremenil navadno steklo v ogledalo, ki je lesketanje podobe še povečalo.

Tehniko, način nastajanja teh podob, je opisal Maksim Gaspari v svoji razpravi o ljudskih slikah na steklo (Etnolog, XII.). Na umito, suho steklo je napravil slikar najprej negativni načrt. V te obrise je potem vnašal doma pripravljene oljnate barve, a na koncu izpolnil še ozadje, suho sliko vložil v lep črn okvir, ki ga je večkrat okrasil še s kovinskim okrasjem, in slika je bila pripravljena za prodajo.

Pri nas so te slike na steklo še dosti pobirali in zbirali. Izobraženci in preprosti ljudje, domačini in tujci; so poceni kupovali to narodno blago, ga odnašali v svoja skladišča, kjer se je mnogo razbilo, dosti pa je bilo naprej prodanega, poslanega v tujino (Graz), tako da se danes zastonj izprašujemo, kam so odpeljali našo narodno lastnino. Še se tu in tam najde hiša, kjer oče ne pustijo dati starih slik iz hiše. Ta trdnost in nepremakljivost načel še živih očetov nam bo še marsikje ohranila spomin na toplo idiliko domačega življenja v kmečki hiši. Vendar bo treba pravočasno poskrbeti tako za te slike, kakor za vse zasebne zbirke slik, da se bodo čim prej preselile v naš Etnografski muzej. Še posebej danes moramo paziti in varčevati z našim narodnim blagom, budno čuvati nad našo kulturno tradicijo, ki nam bo vedno lahko dovolj trden dokaz, da smo zmožni samostojnega kulturnega življenja v družini evropskih narodov.

Mont-Saint-Michel v istoimenskem zalivu ob Rokavskem prelivu prištevajo med čuda sveta. Od l. 1875 je po nasipu zvezan s celino, a ob plimi je otok.

PRIMER DR. GOLJANOVA

Ko je prisedel okrajni zdravnik dr. Česany k stalnemu omizju, ki so ga tvorili povečini razumniki iz severnočeškega okrajnega mesteca, je bil njegov obraz presenetljivo resen in tudi njegov glas je bil nenavadno truden.

»Ali se je kaj zgodilo, doktor?« so ga vprašali nekateri stalni gostje, ki jih je spremenjeno vedenje okrajnega zdravnika osupnilo.

»Ah, nič posebnega,« je odkimal truden dr. Česany, »danes sem dobil sporočilo, da je moj tovariš in prijatelj iz mladih let, dr. Goljanov, umrl v nekem romunskem zdravilišču za gobave, kjer je prebil kakih dvajset let. Samo na sebi me to sporočilo ni tako zadelo, saj je bila smrt za ubogega človeka le rešitev, toda pri tej priložnosti sem se zopet spomnil naravnost groteskno tragičnega primera dr. Goljanova, primera, ki dopušča dvom v pravičnost usode. Dvajset let sem nosil to zgodbo v sebi, dvajset let sem molčal, toda danes, ko je potegnjena črta pod to žalostjo, smem vendar spregovoriti, zakaj ne bi tudi vi, gospodje, za pol urice občutili vse brezupnosti in grozovitosti tega primera.

Dr. Goljanov in jaz sva bila prijatelja še izza mladih let, študirala in promovirala sva skupaj v Pragi. Ko je izbruhnila svetovna vojna, sva bila oba skoraj hkratu vpoklicana in ko je bila vojna končana, sva se vrnila vsak z drugega bojišča domov. Iskala sva namestitve in ko sva po nekaj tednih bivanja v domovini brala, da iščejo v državni bolnišnici v R. v Karpatski Rusiji dva zdravnika-asistentov, se nisva dolgo pomišljala, temveč sva vložila prošnje in bila sva res sprejeta. Vam je znano, da razmere za zdravniške službe po vojni niso bile rožnate in imela sva za izredno srečo, da sva v tako kratkem času nekaj dobila.

Tako sva prišla v R., služba je bila dobra in zadovoljivo plačana, nisva imela pretirano veliko dela in bila sva res zadovoljna. Spočetka sva imela občutek, kot ga je imel vsak, ki je bil premeščen v tem času v kulturno še popolnoma nerazvito Karpatsko Rusijo, kakor da sva prišla naenkrat iz Srednje Evrope v pustino, toda že v kratkem smo se zbrali z drugimi uradniki in domačimi veljaki v stalno omizje ter smo vse večere prebili skupaj. Končno sva kot mlada zdravnika tudi mnogo študirala in v bolnišnici je bilo treba vedno kaj izboljšati, tako da nama čas ni prepočasi mineval.

Šlo je vse po sreči in tako bi tudi ostalo, da ni nekega dne dr. Goljanov v pivnici spoznal neko plesalko ciganko Ilonko.

Spominjam se tega tako živo, kakor bi bilo to včeraj. Vstopili smo v pivnico in že pri vhodu nas je pozdravila neka izredno lepa ciganka. Od prvega trenutka dalje je neprestano motrila mojega prijatelja dr. Goljanova in jaz se nisem mogel otresti vtisa, da je njen pogled podoben kačjemu, ki hipnotizira svojo žrtev. Morda sem si vse samo domišljal, toda pri tem pogledu me je spreletavala mrzla zona in ves večer se nisem mogel otresti zle slutnje, da bo ta žena mojemu prijatelju v samo nesrečo.

Kljub mojim ugovorom je dr. Goljanov povabil ciganko k naši mizi in se ves večer ukvarjal izključno le z njo. Stvar sama na sebi ne bi imela nobenega pomena, če se ne bi prevečani ciganki posrečilo dobiti mojega prijatelja že po nekaj dneh popolnoma v svojo oblast. Prišel je vsak dan zahajati v usodno pivnico, vsako jutro se je vračal domov pijan, zanemarjal je svoj poklic in pričel se je izogibati nas vseh. Tudi to nam ni delalo prevelikih skrbi, saj je vsakdo od nas že napravil kakšno mladostno norost. Ko pa ni pomagalo nikako iskreno prigovarjanje, sem si mislil, bo že sam spoznal, kakšno ribo je ujel. Ilonka ni namreč nič mislila na to, da bi zaradi dr. Goljanova kakor koli spre-

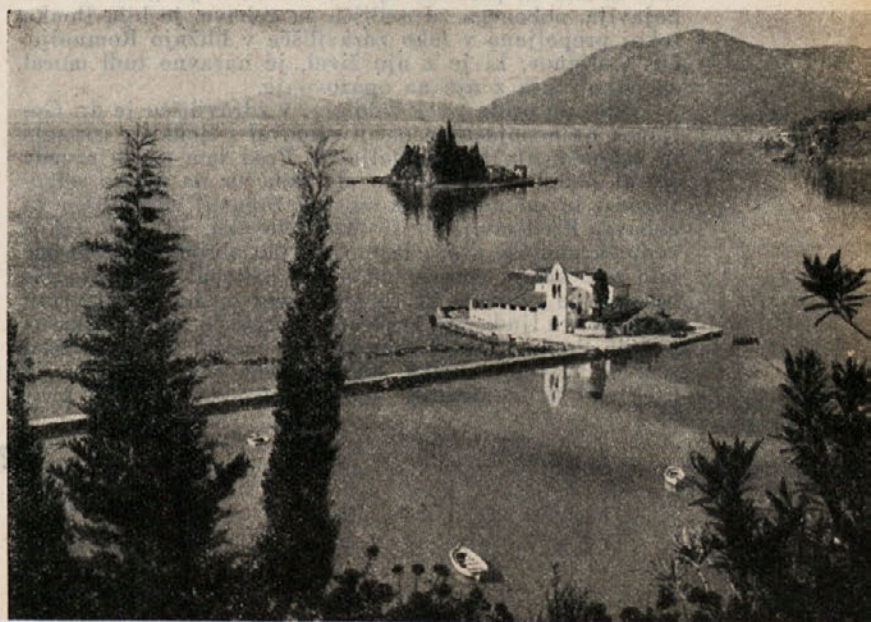
menila dosednji način življenja, šla je tudi poslej z vsakim moškim, ki ji je plačal eno ali dve steklenici šampanjca. Dr. Goljanov je to vedel, se mučil ter koval Bog ve kakšne romantične načrte, da bi Ilonko, ki ji ni bilo nič do tega, rešil iz slabega okolja.

Resna je postala stvar šele tedaj, ko je šel dr. Goljanov v svoji slepi zaljubljenosti tako daleč, da je pripeljal Ilonko celo k našemu stalnemu omizju. Pri mizi je sedelo tudi več poročenih mož s svojimi ženami, po mojem prepričanju pa so nekateri med njimi že zdavnaj imeli tajno znanje z Ilonko. Ravno ti pa so se delali najbolj ogorčene in so s svojimi ženami takoj zapustili omizje, za njimi so po tem zelo mučnem prizoru odšli še ostali in končno smo obsedeli Ilonka, poparjeni dr. Goljanov in jaz sami za mizo. Tudi to bi še ne bilo najhujše, družba, ki tako hitro obsoja, tudi hitro pozablja.

Dr. Goljanov pa je napravil novo, še večjo neumnost. Deloma iz kljubovanja, srednjeveškim družabnim načelom, kakor se je izrazil, še bolj pa pod nesrečnim vplivom ciganke nas je po tednu dni presenetil s sporočilom, da bo Ilonko na civilnem uradu poročil. Poizkusil sem vse, da bi mu to brezmejno neumnost izbil iz glave, poiskal sem celo Ilonko in ji obljubil večjo denarno vsoto, če takoj za vedno izgine iz R. Ilonka je denar vzela in se po nekaj dneh zopet vrnila. Kaj sem hotel, dr. Goljanov je bil odrasel človek, prišlo je do nesrečne poroke in Ilonka je postala žena dr. Goljanova, soproga državnega zdravnika-asistentov. Lahko si predstavljate škandal: dr. Goljanova so se vsi izogibali, samo jaz sem imel to dvomljivo zabavo, da sem mladi zakonski par sem in tja obiskal v njihovem novem stanovanju, če se nista mudila v Ilonkini pivnici, kjer je ga. Goljanova svojemu možu vbrk popolnoma nemoteno nadaljevala svoj stari način življenja. Dr. Goljanov si je svoje življenje temeljito pokvaril in že je stal tik pred odpustom iz službe, ko mu je usoda ponudila še zadnjo priliko.

Nekega dne je Ilonka brez sledu izginila z gostom iz pivnice, z nekim bogatim Romunom. Odšla je iz R., ne da bi se sploh poslovila od svojega soproga. Vsi smo se oddahnili in smo upali, da se bo vse uredilo, čeprav smo bili spočetka resnično v skrbeh za dr. Goljanova. Mož je hušal, pil je še več kot doslej, kadil je eno cigareto za drugo in segel je končno celo po brizgalki z morfijem. Vzel je vso stvar zelo tragično in mučil je sebe in svojo okolico tako, da je res bila večna škoda, da predmet njegove brezmejne ljubezni ni bila žena, ki bi bila to res zaslužila. Po dolgem času je postal

Krf — okamenela Odisejeva ladja, kakor domačini pravijo. — Tu je bivala cesarica Elizabeta in tod je hodil tudi cesar Viljem. V ospredju blesteč samostan Vlaherna.

Slovita bazilika sv. Marka v Benetkah. Poleg cerkve se dviga knežja palača.

mirnejši, kazal je zopet zanimanje za svoj poklic in prišel je včasih tudi v našo družbo, tako da se je zdelo, da je končno okreval od strašnega razočaranja.

Tako lahko pa usoda svoje žrtve, če jo je že kdaj zgrabila, ne izpusti. Nekega dne se je v R. pojavila Ilonka tako samo ob sebi umevno, kot da bi ne bila nikjer, in prav tako samo ob sebi umevno jo je še isti dan sprejel tudi dr. Goljanov. Ubogi norec je mislil, da brez njega ni mogla zdržati in se je zato vrnila. V svoji slepi zaljubljenosti ji je vse odpustil. Resnični vzrok njenega povratka pa mi je bil že naslednji dan jasen.

Zgodaj zjutraj se je namreč dr. Goljanov ves uničen pojavil pri meni in mi sporočil, da ima njegova žena na prsih čudne bele lise, ki postajajo vedno večje, da si pa ne upa postaviti nikake diagnoze in zato me prosi za pomoč. Preiskal sem Ilonko skupaj z dr. Goljanovom in česar se je on bal, mi je postalo v vsej svoji grozovitosti jasno: Ilonka si je nakopala gobavost.

Tukaj je prekinil dr. Česány svoje pripovedovanje, ker je vstopil natak, ki je prižgal električno luč. Šele sedaj smo videli, kako star in upadel je bil danes njegov obraz.

Po kratkem odmoru je nadaljeval dr. Česány: »Sledile so najgroznejše ure mojega življenja. Ko je zvedela resnico, je Ilonka začela besneti in naju opsovala z najpoglejšimi izrazi. Dr. Goljanov pa je bil popolnoma zrušen in me je skušal, sklicujoč se na najino prijateljstvo, zapeljati v to, da bi svojim predstojnikom ne naznanil takoj te strašne bolezni. Bil sem v strašnem precepu. Zgrozil sem se ob misli, da bi moral prav jaz svojega najboljšega prijatelja ovaditi, na drugi strani pa je bila zame žaljiva misel, da bi v tem primeru mogel zanemariti svojo zdravniško dolžnost. Končno sem naslednji dan stvar prijavil, to že zato, da bi dr. Goljanova še pravočasno ločili od žene.

Znano vam je, da v takih primerih oblasti ne poznajo šale in ker ni pri nas, kjer se hvala Bogu gobavost ne pojavlja, nobenega zdravilišča za gobave, je bila Ilonka takoj prepeljana v tako zdravilišče v bližnjo Romunijo. Dr. Goljanov, ki je z njo živel, je naravno tudi moral za nekaj časa z njo na opazovanje.

Sedaj pa pride višek žalosti: v zdravilišču je dr. Goljanov na nepojasnljen način stanoval z Ilonko v isti sobi in zakon z njo tudi nadaljeval. Pred tem pa je seveda moral podpisati obveznico, da dela to na lastno odgovornost in da ne bo nikdar več zapustil zdravilišča za gobave. Predstavlja si torej človeka, ki tako rekoč vedoma podpiše svojo lastno smrtno obsodbo, ko je pač bilo več kakor gotovo, da si bo nakopal najstrašnejšo bolezen na svetu in da se nikoli več ne bo mogel vrniti med zdrave ljudi, vse to pa iz ljubezni do osebe, kakršna je bila Ilonka. Besnel sem, ko sem zvedel za to in delal sem si največje očitke, da se nisem peljal z njim in preprečil te neumnosti, toda vedel sem, da tega prav

za prav ni bilo mogoče preprečiti. To je bila usoda in nadčloveška ljubezen, skoraj gotovo pa tudi naravnost hipnotični cigankin vpliv.

Kar se je moralo zgoditi, se je zgodilo. Ze po polletnem bivanju je dobil dr. Goljanov na prsih značilne bele lise in je bil neresljivo izgubljen. Nanj pa to ni napravilo prav nikakega vtisa, nasprotno, bil je celo srečen, da je bil naposled dokončno priklenjen na usodo svoje žene. Ta mu pa, kakor sem izvedel pozneje, ni bila prav nič hvaležna, temveč je dvakrat celo poskušala pobegniti.

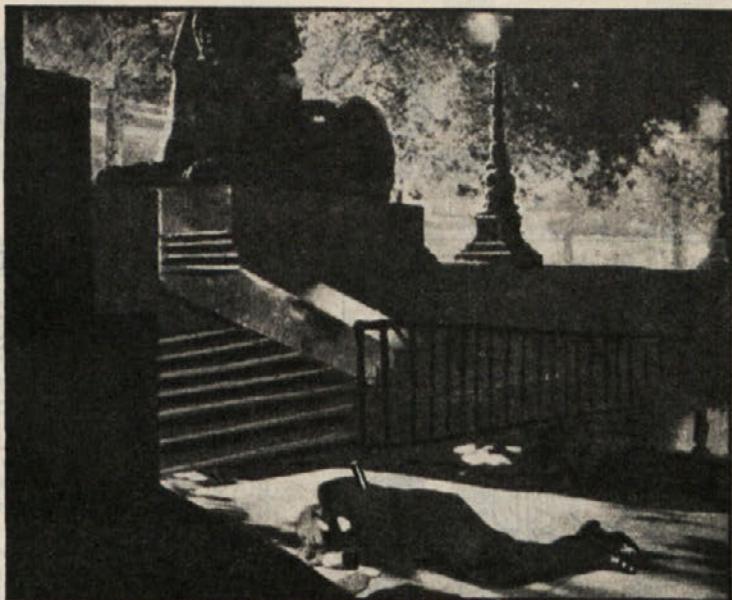
»Sedaj pa, gospoda moja!« je nadaljeval dr. Česány, »začenja biti ta zgodba taka, da bi je sam ne verjel, če bi je ne doživel. Znano vam je, da velja gobavost kot neozdravljiva, vendar so primeri, morda eden med desetisoči, da se rane zapro, lise izginejo in bolnik po dolgem opazovanju zapusti zdravilišče. Prav tak primer je bil z Ilonko. Medtem ko je pri njenem možu bolezen hitro napredovala, so pri njej znamenja polagoma izginila in ko ni imela več znakov bolezni, je zahtevala, da jo odstranijo od njenega moža in opazujejo zaradi odpustitve. Tej zahtevi so seveda ugodili in ko so mesece dolga opazovanja ostala negativna, so nekega dne morali dr. Goljanovu odkriti, da bo njegova žena v naslednjih dneh odpuščena. Ne vem, kako je to vest sprejel, vem samo, da se Ilonka, ko je za vedno izginila iz zavoda in iz njegovega življenja, ni niti poslovila od njega.

Ko sem nekaj tednov pozneje obiskal dr. Goljanova — zadnjih dvajset let sem vsak svoj dopust prebil pri njem, seveda strogo ločen od njega, tako vam bo zdaj tudi jasno, zakaj sem poleti vedno odpotoval v Romunijo — sem ga našel popolnoma apatičnega in tako rekoč že na onem svetu. Tedaj sem pri slovesu pustil — povem vam čisto odkrito — kakor po naključju pred vrati brizgalko za morfij s tako količino morfija, da bi lahko desetim ljudem pospešila preselitev v večnost. Ali je ni našel ali pa je bil že tako apatičen, vsekakor je ni uporabil in nadaljeval je predpisano mu pot trpljenja do konca.

Danes pa sem dobil sporočilo, da je končno rešen svojega trpljenja. Sedaj tudi veste, gospoda moja, zakaj sem bil zapisan pri vas kot čudak, zakaj sem ostal samec in zakaj v vsem svojem življenju nisem mogel biti nikdar resnično vesel in srečen. Odgovor na vsa ta vprašanja je tragični primer dr. Goljanova.

Ostanki ruske motorizirane enote na bojišču pri Azovskem morju.

VIDEZ VEČKRAT WARA

Sodnik Kos in detektiv Petrič sta bila prijatelja. Pri zadnjem obisku, ko je Petrič prišel čestitat Kosovemu sinu Lojzu, ker je izpit napravil z odliko, mu je Kos po raznih razgovorih dejal: »Zdaj se spomnim, da mi je danes jutraj telefoniral neki Franc Vrtovec in mi grozil, da me bo spravil s sveta, ker sem ga leta 1931 obsodil na 10 let težke ječe zaradi roba in nameravanega umora. Vrtovec je snoči odsedel svojo kazen.«

Petrič je takoj poskrbel, da mora biti Kosova hiša zastražena. A Kos se ni dosti zanašal na tako stražo. Dejal je, da je že sam poskrbel za svojo varnost.

① Istega dne zvečer sta Kos in sin šla v gledališče. Po predstavi je Lojze nekaj časa spremljal očeta na poti domov, potem pa se je na nekem križišču od njega poslovil, ker je sošolcem obljubil, da bo po predstavi prišel k njim v kavarno. Tam da bo ostal kako uro. Oče je nadaljeval pot sam.

② Malo pred polnočjo je neki stražnik naletel na sodnika Kosa, ki je ležal mrtev na cesti. Dolg ročaj ostrega noža mu je štrlel izpod pazduhe.

③ V policijski ambulanci je zdravnik vpričo detektiva pregledoval truplo. »Samo en bodljaj je bil, toda tako silen, da je moral kmalu izdihniti; niti to ga ni rešilo,« je dejal zdravnik in pokazal na varnostni jopič, ki ga je sodnik še istega dne kupil, da bi se zavaroval proti kakim strelom.

④ Takoj so prišli Franca Vrtovca. Ta je sicer priznal, da je bil med 22. in 23. uro zvečer slučajno v bližini kraja, kjer je ležal sodnik, priznal tudi, da je sodniku zagrozil, toda prisegel, da ga tega večera ni videl. Njegova izpoved glede tega, kaj je počel v bližini kraja umora, je bila precej meglena.

Detektiv Petrič pa ga ni dal zapreti.

Kaj je detektiv zaslutil?

Reševalcem, ki bodo to kriminalno uganko pravilno rešili in svojo rešitev z dokazom podprli, bo žreb poklonil tri polnilna peresa.

Rešitve pošljite do 20. decembra 1941 na: Uredništvo Odl KA (Uganka), Ljubljana, Kopitarjeva 6. — Glede rešitve kriminalne uganke v 5-6 številah stran 274.

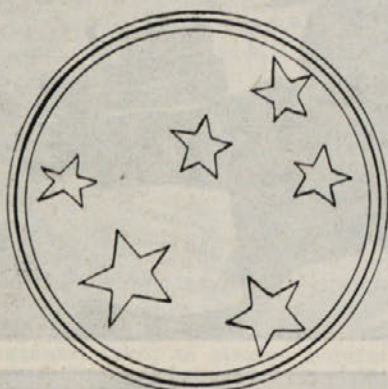
U G A N K E

1.

V neki šoli so bili trije lenuhi. Da ne bi njihova lenoba bila preveč očitna, so sklenili, da bo najbolj leni prišel v šolo brez naloge vsak tretji dan, drugi vsak peti dan, tretji pa vsak šesti dan. Ko so pa prvič prišli vsi trije v šolo brez naloge, je učitelju, ki je bil dobra duša, potrpljenje prešlo in jih je pošteno namlatil. Kdaj se je to zgodilo?

2.

V krogu vidiš šest zvezd. Od petih zvezd je treba po en krak podaljšati tako, da bo teh pet črt v svojih sečiščih tvorilo novo zvezdo. Seveda bo nova zvezda nekje v sredi, a kje?

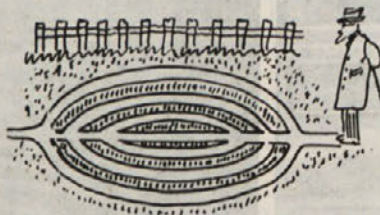
3.

V nekem romanu je pisec zapisal tole: »Dolgo so naši potniki hodili v trdi temi pod šumečimi palmami, končno pa je proti polnoči luna vzšla ter jim s svojim bledim sijem motno razsvetljevala pot...«

Ali ustreza gornja podoba temu odstavku?

4.

Zane si je na trati pred hišo napravil cvetlično gredico, okoli katere je speljal stezice v obliki jajčastega labirinta. Samo on ve, kako lahko prehodiš vse stezice, ne da bi po kateri stopal dvakrat ali da bi prekrizal katero od stezic. Ali bi tudi ti to znal?

5.

Zane je tič. Na vrtu ima kamnitno ploščo, vanjo je narisal kvadratna polja in v nekatera vstavil trojke in petice. »Priatelj, ali mi moreš v prazna polja vnesti ostala števila do pet, torej 1, 2 in 4, tako da bo vsota števil v vsaki vrsti po čez in navzdol in še v obeh diagonalah zmeraj 15?« — Dolgo sem čečkaril, naposled pa le rešil.

6.

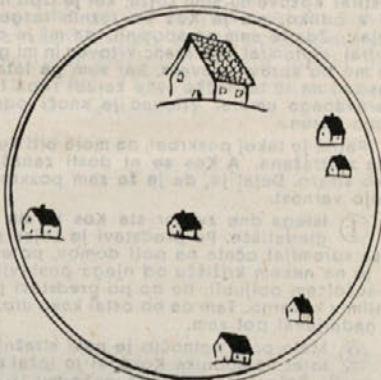
Na stropu je pritrjena tanjša vrvica, ki se v zanki ovija okrog polena. Če zdaj krepko potegnemo za spodnji konec, kaj mislite, ali se bo pretrgal gornji konec vrvice, ki je nad polenom, ali spodnji konec, ki je pod polenom?

7.

»Nekaj za brihtne glavice!« je rekel Zane, ko je svojemu Janezu dal zvito uganko. V boljših gostilnah ti kdaj poleti postrežejo s pivom. Vrček postavljajo na podstavke iz lepenke. Pred seboj imaš pet takih podstavkov. Kako bi moral vseh pet podstavkov položiti ali postaviti na mizo, da bi se vsak posamezni podstavek hkrati dotikal vseh ostalih štiri?

8.

Naselbina šteje sedem hiš. Okrog in okrog je pregrada. Kako bi moral skozi naselbino postaviti tri ravne plotove, da bi vsaka hiša stala zase?

9.

KDO VE...

- kateremu igličastemu drevesu pozimi igle odpadejo?
- zakaj mora človek usta odpreti, če je v bližini eksplozije, ki povzroča silen pok?
- koliko približno tehtajo možgani, in kateri so težji, ženski ali moški?

Glede rešitve ugank v 7-8. številu, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej str. 274

ŠAH

Dve novejši Aljehinovi zmagi

Španska otvoritev

dr. Aljehin	Rohaček
1. e2-e4	e7-e5
2. Sg1-f3	Sb8-c6
3. Lf1-b5	a7-a6

Večna „španka“, ki je kljub letom pri mojstrih še vedno zelo v časteh.

4. Lb5-a4	Sg8-f6
5. 0-0	b5-b4
6. La4-b5	Sf6xe4

To je nemara najostrejša varianta, o kateri še ni izrečena zadnja sodba. Vsekako mora črni biti zelo skrben, da ga beli zaradi zgodnjega ropa ne vščipne.

7. d2-d4	d7-d5
8. d4xe5	Lc8-e6
9. c2-c3	Lf8-e7
10. a2-a4	Ta8-b8
11. a4xb5	a6xb5
12. Sf5-d4!	Sc6xe5
13. f2-f3!	Se4-c5
14. Lb3-c2	Le6-d7
15. b2-b4	

Da bi po Se6 nadaljeval napad s 16. Sf5

15.	Sc5-b7
16. Dd1-e2	Se5-c4
17. Tt1-e1	

Beli je dosegel prvi cilj: preprečil je črnemu rokado. V takem položaju se nihče ne reši živ iz Aljehinovih klešč.

17.	Ke8-f8
18. Lc1-f4	Sb7-d6

Grozilo je seveda Lc7:

19. Sb1-d2	g7-g5!?
------------	---------

Črni hoče dihati! S to nasilno potezo otežavlja belemu posle.

20. Sd2xc4!	g5xf4
21. Sc4-e5	

Ograja zlasti točko c6, ki je črni ne more kriti. Na Tb6 pride 22. Ta8!

21.	Le7-f6
22. Sd4-c6	Ld7xc6
23. Se5xc6	Dd8-c8
24. Sc6xb8	Dc8xb8
25. De2-d2!	Db8-b6+

Beli hoče zavzeti točko f4, črni pa c3.

26. Kg1-h1	Db6-c6
27. Lc2-b3	

Skrita poteza v zvezi z žrtvijo trdnjave.

27.	Lf6xc3
28. Dd2-c1!!	

Grozi 29. Ld5: in izsili naslednjo potezo, ki črnega lovca odreže od raztrganega kraljevega krila.

28.	d5-d4
29. Dc1xf4!	

Dalekosežna kombinacija, ki pa daje belemu prednost v vseh dolгих variantah.

29.	d4-d5
Črni je rajši spet odprl diagonalo.	
30. Te1-c1!	d5-d2
31. Tc1-c2	Dc6-a6!
32. Ta1-d1	Lc3-g7
33. Tc2xc7	Črni se je vdal,
ker mu grozi v nekaj potezah mat.	

Angleška otvoritev

Leepin dr. Aljehin

1. c2-c4	e7-e5
2. Sb1-c3	Sg8-f6
3. g2-g5	d7-d5
4. c4xd5	Sf6xd5
5. Lf1-g2	Sd5-b6
6. a2-a4	

Beli že strelja, ne da bi videl sovražnika. Poteza slabi polje b4.

6.	a7-a5
7. d2-d3	Lf8-b4

Lovec je zaradi prerane bele 6. poteze prišel na lepo postojanko.

8. Sg1-f3	Sb8-c6
9. 0-0	0-0
10. Lc1-e3	Lc8-g4
11. Ta1-c1	f7-f5!

Ostra poteza, ki prevrne ravnotežje, a je bila skoraj potrebna, ker bi beli z 12. Se4 prišel do lepe igre. Črni daje kmeta, ki pa je zanj usoden.

12. Sf3-g5	
------------	-------

Na videz grozi še 13. Db3+ in Se6, a črni ima ostro britev v rokah:

12.	f5-f4!
13. Le3xb6	Dd8xg5
14. Lb6xc7	Dg5-h5!

Mnogo bolje ko Sd4, na kar bi beli odgovoril s f3, zdaj bi pa v tem primeru grozilo Lc5+!

15. Lg2xc6	
------------	-------

„Kmeta imamo, zamenjajmo vse in na koncu bomo imeli kmeta več“ — znani šahovski račun se tu ne obnese, saj črne figure grozijo vdreti ravno na diagonalo, ki bi jo moral ta lovec čuvati.

15.	b7xc6
16. Tc1-c2	

Za oko bi bilo lepše, ko bi kmeta ščitil s Te1, toda na to pride fg3: 17. hg3: Tf2: 18. Kf2: Lc5+ itd.

16.	Lb4xc3
----------	--------

Najbolj natančno. Na 16. ... f3 bi se beli s 17. h4! Lc3: 18. Tc3: fe2: 19. Db3+ in 20. Te1 ubranil takojš njemu matu.

17. Tc2xc3	
------------	-------

Ne pa bc3: zaradi f3!

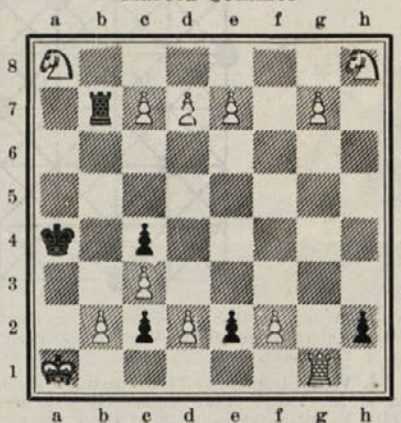
17.	Lg4xe2
18. Dd1-b5+	Kg8-h8
19. Tft-e1	Dh5-h3!
20. Lc7xe5	f4-f3

Beli se je vdal.

Zelo težavna naloga

Problem št. 49

Harold Sommer

Beli začne in dobi

Zdaj pa šahovnico v roke! Pred seboj vidiš enega najtežjih in najbolj sijajnih problemov, kar jih šahovska literatura pozna. Beli ima štiri kmete kandidate na 7. liniji, črni tri, in beli dobi partijo samo tako, da spremeni prvega v damo, drugega v skakača, tretjega v lovca in četrtega v trdnjavo!

Ker je problem hudo zapleten, bomo podali rešitev problema in nekaj variant.

Tistemu pa, ki bi dokazal: 1. da je problem nerešljiv ali 2. da ima problem še drugo rešitev poleg naše, bomo za nagrado poklonili lepo knjigo.

Rešitev:

1. g7-g8 dama!!
Na 1. Th1?, Kb3 2. c8S, Tb5 3. d8D (3. d8L?, Tg5 in dobi), e1D+ ima beli le pat.

Na 1. Te1? ali Te1? pride 1. ... Kb3 2. c8S, Tb5 3. d8L? (d8D?, h1D in pat). Th5! 4. d8L, h1D! in črni dobi.

Na 1. Sb6+? ali 1. b3+? pride 1. ... Kb3 in črni dobi

1. h2xg1D+
Na 1. ... Kb3 2. Dc4: + in dobi

2. Dg8xg1 Ka4-b5
Groz 3. ... Ta7 mat. Na 2. ... Ta7 3. c8S, Ta5 4. d8L, Te5 5. e8D+, Te8: 6. Le7 in dobi

3. c7-c8 skakač!! Tb7-b5
Na 3. ... e1D+ pride 4. De1:, Td7: 5. Db1!! in dobi

4. d7-d8 lovec!! Tb5-e5
Groz 5. ... e1D+ in dobi

5. e7-e8 trdnjava!!! Te5xe8

6. Ld8xe7 in beli dobi igro.

Zdaj je zmaga dosti jasna, a za izčrpen dokaz bi morali navesti še precej variant, kar pa tu ne utegnemo.

Naj to vsak šahist sam stori, da se bo prepričal, če ni v goščavi možnosti morda kaka skrita neznana pot.

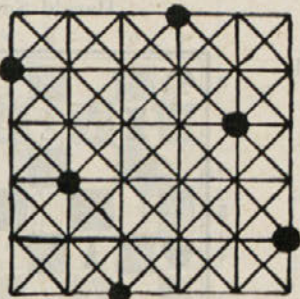
Zares nadvse sijajen problem!

Glede rešitve problemov, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej str. 274

Rešitve ugank in šahovskih problemov v 5-6. številki:

Rešitev ugank v 5-6 številki

1. Gotovo veš, po kateri »večni modici« si moški zapenjajo suknjič. Iz tega boš lahko sklepal, da je levi Pepe pravi Pepe.
2. Črta, ki jo riše središče ure, se sicer vedno bolj bliža miznemu robu — sprva naglo, potem pa vedno počasneje —, dosegla pa ga bo šele v »neskončnosti«, kakor pravijo bistri veščaki računarji, torej praktično nikdar.
3. Podoba ti nazorno pokaže rešitev:

4. Drvar ni dobil nič preveč zasluzka. Sicer je kasno začel delati, a tudi nehal je kasneje, ker se je ravnal po svoji uri, ki je zastajala.
5. Vsaki telesni velikosti ustreza določena dolžina roke. S tem da si je manjši Tine podstavil pručico, je bil sicer prav tako velik kakor Tone, a roke ni imel nič manjše zato.
6. Večji vrč drži $2\frac{1}{4}$ l, manjši pa $\frac{1}{4}$ l.
7. Mehurju ne moreš verjeti. Da bi izgubljena loterijska številka bila v knjigi med stranema 75 in 76 je nemogoče, ker sta ti strani vedno na enem listu.

Vse uganke so pravilno rešili:

Jan Lovre, Čekuta Vilko, Semenič Marjan, Likar Rudolf, SKAD »Danica«, vsi Ljubljana.

Večni ugank pa so pravilno rešili:

Forjanič Ernest, Bajželj Ada, Lesjak Janko, Dr. Hawlina Herbert, Videnšek Ana, Prešeren Slavko, Lavrih Anton, vsi Ljubljana ali okolica.

Nagrado so dobili:

1. Likar Rudolf (Tolstoj, Ana Karenina); 2. Jan Lovre (Dorgeles, Leseni križi); 3. SKAD »Danica« (Gide, Ozka vrata); 4. Forjanič Ernest (Streuveld, Hlapec Jan); 5. Dr. Hawlina Herbert (Jammes, Gospod Ozeronski); 6. Lavrih Anton (Deleda, Golobi in jastrebi).

Rešitve ugank v 7-8 številki bomo objavili v prihodnji številki, ker je bil rok za te rešitve podaljšan do 15. novembra.

Nagrade za uganke v tej številki:

1. Lovčevi zapiski I. in II. del; 2. A. Munthe, San Michele; 3. Sinclair, Dolarji I. in II. del; 4. Durych, Marjetica; 5. Turgenjev, Plemiško gnezdo; 6. Streuveld, Hlapec Jan.

Za prve tri nagrade pridejo v poštev le tisti, ki bodo rešili vse uganke, za ostale pa vsi drugi, ki bodo rešili vsaj tri.

Rešitve pošljite do 20. decembra 1941 na: Uredništvo »Obiska« (uganke), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Rešitev kriminalne uganke v 5-6 številki

Kovač si je izmislil zares peklenški načrt za svoj zločin. Toda: »božji mlini« so zmleli tudi njegovo nakano. Bistremu detektivskemu očesu ni ušlo, da je bil hodnik, ki je vodil v kuhinjo skrajno čist. Kovač pa je izpovedal, »da je zaprl plin...«, prisluškoval in tipal, če ženi srce še bije, nato pa tekla k telefonu. Če je bil pri plinskem štedilniku in opazoval ženo, ki je ležala v mlaki mleka, je Kovač nujno moral stopati po mlaki. Stopinje bi se poznale tudi na hodniku, ker je Kovač detektiva »zunaj čakal«.

Po tem je detektiv spoznal, da se Kovač laže. Zato mu je napovedal aretacijo.

To kriminalno uganko je pravilno rešil samo eden:

Semenič Marjan, Ljubljana, ki dobi za nagrado nalivno pero.

Kriminalno uganko v 7-8 številki so pa mnogi rešili. Njih imena in nagajence bomo objavili v prihodnji številki, ker je bil rok za rešitve podaljšan do 15. novembra.

Vse rešitve in dopise pošljite na: Uredništvo »Obiska« (uganke), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Rešitev šahovskih problemov v 5-6 številki

Problem št. 46.: 1. Se5—c6!

Problem št. 47.: 1. Sd5—e3!

Problem št. 48.: 1. Sb5×c7!

Vseh problemov ni nihče pravilno rešil, čeprav so se mnogi trudili. Dokaz, da so bile naloge precej težavne. Videti pa je, da mnogi reševalci vzamejo stvar prelahko: če se ti posreči mat v eni ali dveh variantah, ne smeš že misliti, da si v resnici našel ključ. Rešitev mora veljati v vseh možnih variantah!

Po en problem sta pravilno rešila: 1. Buda Stane, Vel. Poljane, p. Ortnek, in 2. Čekuta Vilko, Ljubljana. Prvi dobi knjigo: Keller, Ovet naše vasi; drugi: Brackel, Cirkuški otrok.

V tej številki nismo prinesli problemov, pač pa jih bomo v prihodnji. Kljub temu pa si oglejte čudoviti problem, ki ga boste našli v šahovski rubriki; morda se Vam posreči najti kako drugo rešitev mimo tiste, ki smo jo navedli, ali pa celo dokaz, da je problem nerešljiv.

V tem primeru Vas čaka lepa knjižna nagrada.

Urednikova torba: G. B. V., Ljubljana. — Vašo pošiljko sem prejel. Po svojem površnem pregledu sodim, da bom že v prihodnji številki kaj priobčil. Vsekako pa Vam bom prihodnjič odgovoril, ko bom vse natančneje pregledal. Če Vam bom imel kaj več povedati, Vam bom razložil v pismu. Zato Vas prosim, da malo potrpite. Zaenkrat: Lepa hvala!

KIPI — KRIŽI
SLIKE — ALBUMI
PISARNIŠKE POTREBŠČINE
PISEMSKI PAPIR

PAPIRNICI
Ljudske knjigarne
Ljubljana, Kopitarjeva 2

Naročnina: za celo leto 30—lir, za pol leta 15—lir, posamezna dvojna številka 5—lir. — Naročnina se plačuje vnaprej po položnici poštne hranilnice št. 17.915 ali pri upravi v Ljubljani, Kopitarjeva ulica. — Rokopisi se ne vračajo. — Urejuje Mirko Javornik. — Za uredništvo odgovarja Ludvik Klakočar. — Izdaja in tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Pojdimo v prejo

Stoletja že glodajo črvi naše statve, a uničiti jih ne morejo, kakor pričajo te slike o lepem delu v lepi Beli Krajini

Foto: Kristan F. Srečko

Navljanje cevi za vutek

Predica

Snovanje

Navijanje osnove

Adlešičko kolo

Kadar požre jama...

Prizor z lova na usihajočem Cerknjanskem jezeru, ki je letos presahnilo pozno, kakor že dolga desetletja ne: konec septembra in v oktobru

Foto: Mirko Javornik